

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

2

SIRA SAYISI: 138

Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu Tasarısı ve
Anayasa Komisyonu Raporu
(1/487)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• Kanun Tasarıları Yenileme Tezkeresi ve Listesi	4
• 1/487 Esas Numaralı Tasarının	
- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı	5
- Genel Gerekçesi	5
- Madde Gerekçeleri	6
• Alt Komisyon Raporu	9
• Muhalefet Şerhi	12
• Alt Komisyonun Kabul Ettiği Metin	13
• Anayasa Komisyonu Raporu	18
• Muhalefet Şerhleri	29
• Tasarı Metni	40
• Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin	40

T.C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar
Genel Müdürlüğü
Sayı: B.02.0.KKG/101-30/3336

21/10/2011

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Önceki yasama döneminde hazırlanıp Başkanlığınıza sunulan ve İçtüzüğün 77 nci maddesi uyarınca hükümsüz sayılan ilişik listede adları belirtilen kanun tasarılarının yenilenmesi Bakanlar Kurulu'na uygun görülmüştür.

Gereğini arz ederim.

Recep Tayyip Erdoğan
Başbakan

LİSTE

<u>Esas No.</u>	<u>Hükümsüz Sayılan Kanun Tasarısının Adı :</u>
1/517	Ticarî Sır, Banka Sırrı ve Müşteri Sırrı Hakkında Kanun Tasarısı
1/575	Devlet Sırrı Kanunu Tasarısı
1/582	Çoğaltılmış Fikir ve Sanat Eserlerini Derleme Kanunu Tasarısı
1/603	Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı
1/787	Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu Tasarısı
1/992	Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı
1/996	Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı
1/1026	Turist Rehberliği Meslek Kanunu Tasarısı

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

10/12/2009

Genel Müdürlüğü

Sayı: B.02.0.KKG.0.10/101-1772/4907

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Adalet Bakanlığı'nca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 16/11/2009 tarihinde kararlaştırılan "Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Recep Tayyip Erdoğan

Başbakan

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (1/487)	
ESAS	Anayasa Komisyonu
TALİ	-----

GENEL GEREKÇE

Anayasanın Başlangıç bölümünde, kuvvetler ayrımının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmediği, belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliği olduğu, üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu belirtilmiştir. Anayasanın 6 ncı maddesinde, egemenliğin kayıtsız şartsız Millete ait olduğu vurgulanmıştır. Anayasanın 104 üncü maddesinde de Cumhurbaşkanının Devletin başı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil ettiği, Anayasanın uygulanmasını ve Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını gözeteceği belirtilmiştir.

31/5/2007 tarihli ve 5678 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla, Türkiye Cumhuriyetinin en büyük temsil makamı olan Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi suretiyle, seçim tabanının genişletilmesi ve demokratik katılımın daha çok sağlanması; yönetenleri belirleme sürecine milletin etkin katılımının temini; halkın seçtiği Cumhurbaşkanının tarafsız, partiler üstü bir tutum sergilemesinin mümkün kılınması amaçlanarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 101 inci ve 102 nci maddelerinde değişiklikler yapılmıştır. Yapılan bu değişiklikler çerçevesinde, 102 nci maddenin son fıkrasında "Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir." hükmüne yer verilmiştir.

Tasarı, Anayasanın 102 nci maddesinin son fıkrasında yer alan söz konusu hüküm gereğince, Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Madde ile, Kanunun amacının, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 101 inci ve 102 nci maddelerinde 31/5/2007 tarihli ve 5678 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla yapılan değişiklikler çerçevesinde, Cumhurbaşkanı seçimine, Cumhurbaşkanı adaylarında aranacak niteliklere, seçim öncesi, seçim günü ve seçim sonrası yapılması gereken işlemlere ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi olduğu belirtilmektedir.

Madde 2- Madde ile, Cumhurbaşkanı seçiminde uygulanacak genel ilkeler düzenlenmektedir.

Birinci fıkrada, Anayasanın 101 inci maddesinin birinci fıkrası hükmü gereğince, Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçileceği hükme bağlanmaktadır.

İkinci fıkrada, Anayasanın 67 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ilkelere uygun olarak seçimlerin yargı yönetim ve denetimi altında, bütün yurttaki aynı günde yapılması öngörülmektedir.

Üçüncü fıkrada, Anayasanın 67 nci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen serbestlik ilkesine vurgu yapılmaktadır.

Dördüncü fıkrada, Anayasanın 67 nci maddesinin ikinci fıkrası hükmü çerçevesinde, oyların sayımı, dökümü ve tutanaklara bağlanmasında aleniyet ilkesi esas alınmaktadır.

Beşinci fıkrada, Kanunda hüküm bulunmayan hallerde, Kanun hükümlerine aykırı olmamak şartıyla uygulanacak diğer kanunlar belirlenmektedir.

Altıncı fıkrada, Anayasanın 79 uncu maddesi hükmü de göz önünde bulundurularak, Anayasanın 67 nci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen, seçimlerin yargı yönetim ve denetimi altında yapılmasına ilişkin hüküm çerçevesinde, seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetim ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapmak ve yaptırmakla Yüksek Seçim Kurulu görevlendirilmekte ve Kurulun bu doğrultuda ilke kararları alabilmesine imkan sağlanmaktadır.

Madde 3- Birinci fıkrada, Anayasanın 101 inci maddesinin ikinci fıkrası hükmü gereğince, Cumhurbaşkanı seçimlerinin beş yılda bir yapılacağı ve bir kişinin en fazla iki defa seçilebileceği düzenlenmektedir.

İkinci fıkrada, Anayasanın 102 nci maddesinin birinci fıkrası hükmü gereğince, seçim dönemine ilişkin süreler belirlenmektedir.

Üçüncü fıkrada, seçim takviminin belirlenmesi ve ilanı için Yüksek Seçim Kurulu görevlendirilmektedir.

Madde 4- Birinci fıkrada, Anayasanın 102 nci maddesinin ikinci fıkrası hükmü gereğince, seçilme için gerekli oy çoğunluğu, oylamaların ne zaman ve nasıl yapılacağı, seçilme için gerekli oy sayısı belirlenmektedir.

İkinci fıkrada, Anayasanın 102 nci maddesinin üçüncü fıkrası hükmü gereğince, ikinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin ölümü veya seçilme yeterliğini kaybetmesi halinde izlenmesi gereken usul ve esaslar belirlenmektedir.

Üçüncü fıkrada, oylamalara tek adayla gidilmesi halinde oylamanın yapılma şekli ve Cumhurbaşkanı seçilmek için alınması gereken oy miktarı düzenlenmektedir.

Dördüncü fıkrada, Anayasanın 102 nci maddesinin dördüncü fıkrası ile 106 ncı maddesi hükümleri gereğince, yeni seçilen Cumhurbaşkanı göreve başlayıncaya kadar görev süresi dolan Cumhurbaşkanının görevinin devam edeceği ve Cumhurbaşkanlığı makamının anılan fıkrada belirtilen sebeplerle boşalması halinde, yenisi seçilinceye kadar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının Cumhurbaşkanlığına vekillik edeceği hususları düzenlenmektedir.

Beşinci fıkrada, Anayasanın 101 inci maddesinin dördüncü fıkrası hükmü gereğince, Cumhurbaşkanı seçilen kişinin varsa partisi ile ilişkisinin kesilmesi ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinin sona ermesine ilişkin hükümler yer almaktadır.

Madde 5- Madde ile, Savaş sebebiyle yeni seçimlerin yapılmasına imkân görülmemesi halinde seçimlerin ertelenmesi hali düzenlenmektedir.

Madde 6- Madde ile, Anayasanın 101 inci maddesinin birinci fıkrası hükmü gereğince, Cumhurbaşkanı seçilme yeterliği düzenlenmiştir. Maddede, milletvekili seçilme yeterliğine atıfta bulunulduğundan, bu konuda Anayasanın 76 ncı maddesi ile 10/6/1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 11 inci maddesi hükümlerinin dikkate alınması gerekmektedir.

Madde 7- Birinci fıkrada, Anayasanın 101 inci maddesinin üçüncü fıkrası hükmü gereğince, aday gösterilmenin şartları belirlenmiştir. Anayasanın 67 nci maddesinin altıncı fıkrasında yer alan, seçim kanunlarının temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkeleri çerçevesinde düzenlenmesi gerekliliği göz önünde bulundurularak, her bir milletvekilinin ancak bir aday için teklifte bulunabilmesi öngörülmektedir.

İkinci fıkrada, Anayasanın 101 inci maddesinin üçüncü fıkrası hükmü gereğince düzenlenmektedir.

Üçüncü fıkrada, adaylığın aday gösterilen kişinin yazılı muvafakatine bağlı olması öngörülmüştür. Başka bir ifadeyle, kişinin muvafakati olmaksızın aday gösterilmesi mümkün değildir. Zira, 12 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca, aday gösterilen Devlet memurları ve diğer kamu görevlileri aday gösterildikleri tarihten itibaren görevlerinden ayrılmış sayılacakları hükme bağlanmaktadır.

Dördüncü ve beşinci fıkralarda, aday gösterilmenin usulleri belirlenmektedir.

Madde 8- Birinci fıkrada, adaylarla ilgili bilgi ve belgelerde eksiklik tespit edilmesi halinde Yüksek Seçim Kurulu tarafından yapılması gereken işlemler belirlenmektedir.

İkinci fıkrada, adayın giderilmesi istenen eksiklikleri süresi içinde gidermemesi halinde adaylıktan çekilmiş sayılacağı hükme bağlanmaktadır.

Madde 9- Madde ile, geçici aday listesinin belirlenmesi usulü düzenlenmektedir.

Madde 10- Birinci fıkrada, geçici aday listesine veya bu listeye alınmamaya ilişkin itiraz usulü belirlenmektedir.

İkinci fıkrada, yapılan itirazların karara bağlanması ve kesin aday listesinin ilanı hükme bağlanmaktadır.

Madde 11- Madde ile, Cumhurbaşkanı adayı gösterilen Devlet memurları ve kamu görevlileri hakkında uygulanacak usuller gösterilmektedir.

Birinci fıkrada, aday gösterilen Devlet memurları ve diğer kamu görevlilerinin görevlerinden ayrılmış sayılacakları tarih ile bu durumda Yüksek Seçim Kurulunca yapılacak işlemler gösterilmektedir.

İkinci fıkradaki düzenlemeyle, 298 sayılı Kanunun ek 7 nci maddesine paralellik sağlanmaktadır.

Madde 12- Maddede, birinci oylamanın öngörülen takvimde tamamlanabilmesi amacıyla, kesin aday listesinde değişiklik yapılamayacağı hükme bağlanmaktadır.

Madde 13- Madde ile, seçim sürecinde yapılacak propagandanın bu seçime mahsus usul ve esasları belirlenmekte ve diğer hususlarda 298 sayılı Kanuna atıfta bulunmaktadır.

Madde 14- Madde ile, adaylara yapılacak mali yardımın usul ve esasları düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, adayların yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan, tüzel kişilerden ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek kişilerden maddi yardım alamayacakları hükmüne bağlanmaktadır.

İkinci fıkrada, seçimlerde şeffaflığın sağlanması amacıyla, adaylığın kesinleşmesinden itibaren seçim sonuçlarının kesinleşmesine kadar geçen dönem içinde elde edilen her türlü gelir ve harcamaların kayıt altına alınması, nakdi yardımların adayların kendi adlarına açtıracakları bir banka hesabına yatırılması, diğer yardımların makbuz karşılığında yapılması gerektiği düzenlenmektedir.

Üçüncü fıkrada, adayların kullanacakları makbuzların biçimi, bastırılması ve yardımların kayda geçirilmesine ilişkin usul ve esasların Yüksek Seçim Kurulunca belirlenmesi öngörülmektedir.

Dördüncü ve beşinci fıkralarda, seçim hesapları ve harcamalarının denetlenmesine ilişkin hükümlere yer verilmektedir.

Madde 15- Madde ile, seçimlerde kullanılacak oy pusulalarıyla ilgili usul ve esaslar düzenlenerek, bu konuda Yüksek Seçim Kuruluna yetki tanınmaktadır.

Madde 16- Madde ile, seçmenin oyunu nasıl kullanacağına ilişkin hususlar düzenlenmektedir.

Madde 17- Madde ile, oylamanın referandum şeklinde yapılması halinde oy kullanma şekli düzenlenmektedir.

Madde 18- Birinci fıkrada, seçim tutanakları ile seçim sonuçlarının birleştirilmesinin usul ve esaslarını belirleme yetkisi Yüksek Seçim Kuruluna verilmektedir.

İkinci fıkrada, seçim sonuçlarının ilanı düzenlenmektedir.

Madde 19- Madde ile, bir veya birkaç seçim bölgesinde seçimlerin veya birleştirme tutanaklarının iptaline karar verilmesi ihtimali düzenlenmekte, iptal edilen kısmın ülke genelindeki seçim sonuçlarına etkisi ve seçimlerin yenilenip yenilenmeyeceğinin değerlendirilmesi yetkisi Yüksek Seçim Kuruluna verilmektedir.

Madde 20- Seçimin sonuçlandırılması, sonuçların ilanı ve seçilen Cumhurbaşkanı adına, seçildiğine dair tutanağın hazırlanması düzenlenmektedir.

Madde 21- Anayasanın 103 üncü maddesinde Cumhurbaşkanının görevine başlarken Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde andiyeceği hükmüne bağlanmıştır. Madde ile, Anayasanın 102 nci maddesinin son fıkrası hükmü çerçevesinde, seçilen Cumhurbaşkanıya ilgili tutanağın verilmesine ve Cumhurbaşkanının andiçmesine ilişkin usul ve esaslar belirlenmektedir.

Madde 22- Madde ile, 298 sayılı Kanun hükümlerinin Cumhurbaşkanı seçiminde de uygulanmasını sağlamaya yönelik olarak söz konusu Kanunda değişiklik yapılmaktadır.

Madde 23- Yürürlük maddesidir.

Madde 24- Yürütme maddesidir.

Alt Komisyon Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Anayasa Komisyonu

11/1/2012

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

Anayasa Komisyonunun 5.1.2012 tarihli toplantısında “Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu Tasarısının (1/487)”, 23 üncü dönemde konu ile ilgili Anayasa Komisyonunda yapılan çalışmaların değerlendirilmesi amacıyla, bir Alt Komisyonunda görüşülmesi kabul edilmiştir. Alt Komisyon Başkanlığına İstanbul Milletvekili Mustafa Şentop`u seçmiştir. Alt Komisyonumuz 9 ve 10 Ocak 2012 tarihli toplantılarında; Adalet, Maliye Bakanlıkları, Sayıştay ve Yüksek Seçim Kurulundan temsilcilerin katılımı ile Tasarıyı değerlendirmiştir. Alt Komisyonumuz çalışmalarını 23 üncü dönemde Anayasa Komisyonunda kabul edilen metin üzerinden sürdürmeyi kararlaştırmıştır. Bu çerçevede yapılan değerlendirmeler şu şekildedir;

- Seçimde uygulanacak genel ilkeleri düzenleyen 2 nci maddenin beşinci fıkrasına 3376 sayılı Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun eklenmiştir. Oylamalara tek adayla gidilmesi halinde oylama referandum şeklinde yapılacağından Yüksek Seçim Kurulunun uyarısı doğrultusunda bu düzenleme gerçekleştirilmiştir. Bu maddenin görüşülmesinde Alt Komisyon Başkanı tarafından seçim sürecinin Yüksek Seçim Kurulunun insiyatifıyla değil ya bir kanunla ya da parlamentonun kararıyla başlayacağı vurgulanmıştır.

- Devlet Memurları ve diğer kamu görevlilerinin adaylığı başlığını taşıyan 11 inci maddenin başlığı “Adayların görevden ayrılması ve göreve dönmesi” şeklinde değiştirilmiştir. Bu kenar başlığımın içeriği tam olarak kapsadığı ifade edilmiştir. Bu maddenin görüşülmesi sırasında CHP Temsilcisi, adaylık konusunda Başbakanlık makamı ile ilgili herhangi bir sınırın bulunmamasının eşitlik ilkesine aykırı olduğunu, adalet duygusunu zedelediğini ifade etmiştir. MHP Temsilcisi Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Bakanların görevinden ayrılarak aday olmaları gerektiğini, diğer adaylara karşı rekabet üstünlüğü içinde olmaları gerektiğini söylemiştir. Bu düzenleme ile ilgili olarak Komisyonun diğer üyeleri, milletvekili ve mahalli idareler seçimlerinde de Başbakan, Bakan ve milletvekillerinin istifa etmeden aday olabildiğini ifade etmişlerdir.

- Propagandayı düzenleyen 13 üncü maddenin son fıkrası yazım tekniği açısından yeniden düzenlenmiştir. Bu maddenin görüşülmesinde CHP Temsilcisi Anayasanın 67 ve 79 uncu maddeleri karşısında Anayasal dayanağı olmayan bir görevin TRT’ye verilmesini uygun bulmadıklarını ifade etmiştir.

- Adaylara yardımı düzenleyen 14 üncü maddenin görüşmelerinde terim birliği açısından metnin yazımında düzeltmeler yapılmış bu çerçevede birinci, dördüncü ve altıncı fıkralarında “bağış ve yardım” ibarelerine yer verilmiş, üçüncü fıkranın sonunda geçen “toplayamaz” ibaresi “kabul edemez” şeklinde değiştirilmiştir. Bu madde görüşmelerinde, MHP Temsilcisi ve Sayıştay yetkililerince nakdi yardımların makbuz değil banka üzerinden gerçekleştirilmesinin denetimi etkili hale getireceği söylenmiştir. Bu doğrultuda maddenin dördüncü fıkrasında Yüksek Seçim Kurulunca belirlenecek tutarın altında kalan ve makbuz karşılığı alınan nakdi yardımların seçim hesabına yatırılması esas getirilmiştir. MHP Temsilcisi 14 üncü madde düzenlemesine karşı olduklarını; sanayici, işadamları, sermaye odaklarının adaylara kaynak aktarabileceğini, bunun da adeta zenginlerin Cumhurbaşkanı gibi bir görüntü doğuracağını, istismara, kutuplaşmaya yol açacağını ifade etmiştir. Tarafsız, herkesin Cumhurbaşkanı olması gereken bir kişinin seçiminde istismar olmamalıdır. CHP Temsilcisi de bu düzenlemeye karşı çıkmış, Yüksek Seçim Kurulunun mali konularda uzman olmadığı, burada Anayasa Mahkemesi ya da başka bir uzman kuruldan istifade edilebileceğini söylemiştir. Denetim açısından Cumhurbaşkanının tartışılmasını önleyecek bir yöntem bulunmalıdır. Ayrıca Yüksek Seçim Kurulu yapılan yardımları seçimlerden önce kamuoyuna açıklamalıdır. Bunlara cevaben, seçim kampanyalarında bir bütçe oluşturulduğu, bunun zaten fiili bir durum olduğu, düzenleme bulunmadığı için denetlenemediği ifade edilmiş; Yüksek Seçim Kurulunun ise denetleme işinde Sayıştay ve diğer devlet kurumlarından yararlanabileceği öngörüldüğü için sorun yaşanmayacağı belirtilmiştir.

- Tasarının Cumhurbaşkanına tutanağın verilmesi ve andıçmeyi düzenleyen 21 inci maddesinin görüşmelerinde Yüksek Seçim Kurulunun yazılı görüşü doğrultusunda CHP ve MHP Temsilcileri Anayasanın 79 uncu maddesi uyarınca Cumhurbaşkanı seçildiğine dair mazbatanın Yüksek Seçim Kurulunca verilmesi gerektiği itirazını yapmışlardır. Komisyon üyelerimiz bu itirazın Anayasa Komisyonunda değerlendirilmesini kararlaştırmışlardır.

- Tasarıya eklenmesi kabul edilen bir geçici madde ile; Cumhurbaşkanını halkın seçmesi esasını getiren 5678 sayılı Kanunun yürürlüğünden önce seçilen onbirinci Cumhurbaşkanı hakkında bu Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrası hükümlerinin uygulanmayacağı, onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin yedi yıl olduğu hükme bağlanmıştır. Bu maddenin gerekçesinde;

- 5678 sayılı Kanunun, onbirinci Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesine yönelik geçici maddeleri düzenlediği ancak, 23 üncü dönem Parlamentosunun bu Kanunun referandum sonucu yürürlüğe girmesinden önce, onbirinci Cumhurbaşkanını seçmesi nedeniyle uygulanma kabiliyeti kalmayan bu geçici maddelerin 5697 sayılı Kanunla metinden çıkarıldığı, Anayasa Mahkemesinin bu Kanunun Anayasaya aykırı olmadığına karar verdiği,

- Onbirinci Cumhurbaşkanının 5678 sayılı Kanunun yürürlüğünden önce yedi yıllığına seçilmiş olması ve 5678 sayılı Kanunla beş yıllık görev süresinin öngörülmesinin mevcut Cumhurbaşkanının görev süresinin tartışılmasına yol açtığı,

- Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi açısından seçimi yöneten hukukta öngörülen süre dışında bir sonucun, makamın istikrarsızlaştırılmasına yol açacağı, Anayasanın genel anlamda düzenlemesinin yasama organının görevdeki Cumhurbaşkanının görev süresini etkileyebilecek girişimlerini önleyici içerikte olduğu,

- Devletin başı olan, Türkiye Cumhuriyetini ve Milleti birliğini temsil eden makamın görev süresi üzerinden tartışma konusu yapılmasının önlenmesi ve bu konudaki belirsizliğin ortadan kaldırılması gerektiği,

- Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin seçildiği tarihteki hükümlere tabi olmasının “kanunların geriye yürümezliği” ve “hukuki güvenlik” ilkelerinin gereği olduğu, aksi bir yorumun Mecliste Anayasayı değiştirecek güce sahip çoğunluk karşısında Cumhurbaşkanlığı makamını korumasız bırakacağı, bu durumun da istikrarsızlık ve kaosa yol açacağı,

- Anayasanın 101 inci maddesinde öngörülen beş yıllık görev süresinin halk tarafından seçilen Cumhurbaşkanı için geçerli olacağı, mevcut Cumhurbaşkanını Parlatmentonun seçtiği,

- Geçici Madde düzenlemesinin Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Yüksek Seçim Kurulu kararlarıyla uyumlu olduğu,

- Getirilen düzenlemenin mevcut Cumhurbaşkanının görev süresine ilişkin olarak yaşanan tereddüdü gidermeye yönelik bir geçiş hükmü içerdiği, Anayasanın 102 nci maddesinin son fıkrası hükmü doğrultusunda, kanunla bu düzenlemenin yapılmasının imkân dahilinde olduğu,

İfade edilmiştir.

Ancak CHP ve MHP Temsilcileri Kanuna bu yönde konulan hükmün Anayasaya aykırı olacağını kanunla Anayasanın değiştirilmesi gibi bir sonuç doğuracağını ve böyle bir düzenlemenin yerinin seçim yasası değil Anayasa olması gerektiğini belirtmişlerdir. CHP Temsilcisi Anayasanın 11 inci maddesine göre Anayasa hükümlerinin herkesi bağlayacağını yine 6 ncı maddesi uyarınca hiç kimsenin kaynağını Anayasadan almayan bir yetkiyi kullanamayacağını ifade ile Anayasanın 101 inci maddesinde Cumhurbaşkanının görev süresinin beş yıl olarak net bir şekilde belirlendiğini ve mevcut

Cumhurbaşkanının görev süresiyle ilgili herhangi bir intikal hükmü getirilmemesi karşısında, kanunla bu düzenlemenin yapılmasının Anayasaya aykırı olacağını belirtmiştir. Cumhurbaşkanlığı bir hak olmayıp onursal bir görevdir. Bu nedenle kazanılmış bir hak söz konusu olamaz. Hukuki güvenceye ilişkin hüküm de Anayasaya ilave edilmemiştir. Tam tersine onbirinci Cumhurbaşkanının seçildiği sırada görev süresini beş yıla indiren süreç başlamıştır. Dolayısıyla mevcut Cumhurbaşkanı açısından sürpriz bir düzenlemenin olduğundan söz edilemez. Kaldı ki mevcut Cumhurbaşkanının görev süresinin yedi yıl olduğu kabul edilseydi, siyasi iktidar tıpkı son Anayasa değişikliğinde Anayasa Mahkemesinin mevcut üyeleriyle ilgili olarak Anayasaya eklenen Geçici 18 inci madde doğrultusunda bir intikal hükmü getirerek iradesini belli ederdi. Ayrıca Anayasanın 102 nci maddesinin son fıkrasında Cumhurbaşkanının seçimine ilişkin usul ve esasların kanunla belirleneceği hükmü yer almakla birlikte süre ile ilgili şart Anayasada net bir şekilde belirlenmiştir. Bu hüküm karşısında Cumhurbaşkanının görev süresinin kanunla belirlenecek esaslar arasında yer aldığını söylemek doğru olmayacaktır. MHP Temsilcisi bu görüşlere iştirak etmekle birlikte bu maddeyle ilgili ayrıca yazılı muhalefet şerhini Komisyonumuza sunmuştur.

Alt Komisyonumuzun CHP ve MHP’li üyeleri Tasarının tümüne muhalif kalmışlar bu çerçevede;

- Propaganda ile ilgili olarak 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda yer alan düzenlemelerin Cumhurbaşkanlığı seçiminde uygulanmasında sıkıntı yaşanacağını,

- Seçimin geri bırakılmasına ilişkin 5 inci maddenin Anayasal dayanağı olmadığını,

- Başbakan, Bakanlar ve görevdeki Cumhurbaşkanının ikinci defa adaylığı ile ilgili sınırların Tasarıda yer alması gerektiğini,

ayrıca belirtmişlerdir.

Raporumuz, Anayasa Komisyonu Başkanlığına saygı ile sunulur.

Başkan	Üye	Üye
<i>Mustafa Şentop</i>	<i>İdris Şahin</i>	<i>Fatoş Gürkan</i>
İstanbul	Çankırı	Adana
Üye	Üye	
<i>Uğur Bayraktutan</i>	<i>Nevzat Korkmaz</i>	
Artvin	Isparta	
(Muhalfim)	(Muhalfim, muhalefet şerhim vardır)	

MUHALEFET ŞERHİ

“GEÇİCİ MADDE 1” İLE İLGİLİ MHP’NİN MUHALİF GÖRÜŞÜ

MHP, uzun zamandır kamuoyunda tartışılmaya devam eden, mevcut Cumhurbaşkanı'nın görev süresinin, Anayasada 2007 yılında yapılan değişiklik ile 5 yıl olduğunu söyleyegelmektedir.

Yasalar ve anayasa değişikliklerinin yapıldığı yer milli iradenin tecelli ettiği meclistir. TBMM, Cumhurbaşkanı'nın görev süresini 5 yıla indirmiş, ikinci kez seçilmesine imkan vermiş ve doğrudan halk tarafından seçilmesini kabul etmiştir. Mevcut Cumhurbaşkanı'nın da bu değişikliğe tabi olacağını, kendisi ile ilgili geçici bir düzenleme getirmeyerek göstermiştir. Bu değişiklikler, halk oylamasında da kabul görerek yasalasmıştır. Mevcut Cumhurbaşkanı'na bir istisna öngörülmemiştir. Dolayısıyla mevcut Cumhurbaşkanı'nın süresi Anayasamıza göre 5 yıldır.

Cumhurbaşkanı seçimi kanunu tasarısının alt komisyonda yapılan görüşmeleri esnasında ve son anda, AKP'ye mensup milletvekillerince getirilen ve mevcut Cumhurbaşkanı'nın görev süresinin 7 yıl olduğunu ve ikinci kez seçilemeyeceğini öngören önerenin incelenmesi sonucunda aşağıdaki tespitler yapılmıştır.

1. Söz konusu 3. maddenin ilk fıkrasının iki cümleden ibaret olduğu,

2. İlk cümlesinin, Cumhurbaşkanı'nın seçimini düzenleyen önceki mevzuatla ilişki kurarak görev süresini 7 yıldan 5 yıla düşüren bir hüküm getirdiği,

3. İkinci cümlesinin ise daha önceki hale göre Cumhurbaşkanı'nın birden fazla kez seçilebilmesine imkan sağlayan ve şahsın hukuk alanını genişleten "genişletici bir hüküm olduğu",

4. AKP tarafından yapılmak istenen değişikliğin ise tamamen siyasal saiklerle her iki cümleyi de işlevsiz bırakarak "uygulanamaz" hale getirdiği adeta bu düzenlemenin tek hedefinin mevcut Cumhurbaşkanı'nın şahsı olduğu,

5. Şahsi bir düzenleme yapılarak "kanunların genelliği ve objektifliği" prensibine aykırı olduğu, demokrasilerin müesses nizam içinde yürümesi prensibini ihlal ettiği,

6. Önerenin mevcut Cumhurbaşkanı'na ikinci kez aday olma ve seçilme yasağı getirdiği ve böylece Anayasamızda belirtilen "eşitlik ilkesi ile seçme ve seçilme hakkı"nı sınırlandıran antidemokratik hükümler içerdiği tespit edilmiştir.

Cumhurbaşkanı'nın görev süresinin 5 yıl olduğu ve AKP tarafından verilen önerenin siyasal amaçlarla şahsi bir düzenlemeye yol açtığı düşüncesi ile geçici madde 1'e diğer şerhlerimle birlikte muhalif olduğumu belirtirim.

Nevzat Korkmaz

Isparta

ALT KOMİSYONUN KABUL ETTİĞİ METİN
CUMHURBAŞKANI SEÇİMİ KANUNU TASARISI

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı; Cumhurbaşkanı seçimine, Cumhurbaşkanı adaylarında aranacak niteliklere, seçim öncesi, seçim günü ve seçim sonrası yapılması gereken işlemlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Seçimde uygulanacak genel ilkeler

MADDE 2- (1) Cumhurbaşkanı halk tarafından seçilir.

(2) Seçim genel, eşit ve gizli oyla, bütün yurttaki aynı günde, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır. Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının oy kullanmaları, 26/4/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde sağlanır.

(3) Seçmen, oyunu tam bir serbestlikle kendisi kullanır.

(4) Oyların sayımı, dökümü ve tutanaklara bağlanması açık olarak yapılır.

(5) Bu Kanunda özel hüküm bulunmayan hâllerde 298 sayılı Kanun, 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu, 10/6/1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu, 18/1/1984 tarihli ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun, 23/5/1987 tarihli ve 3376 sayılı Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun ile bunların ek ve değişikliklerinin bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

(6) Yüksek Seçim Kurulu, Cumhurbaşkanı seçimlerinin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapmak ve yaptırmak amacıyla, gerekli ilke kararları almaya, beşinci fıkrada sayılan kanunlar ile bu Kanunda seçimle ilgili olarak yer alan bütün süreleri gerektiğinde kısaltarak tespit ve ilâna yetkilidir.

Seçim dönemi, seçim döneminin başlangıcı ve seçimlerin tamamlanması

MADDE 3- (1) Cumhurbaşkanı seçimleri beş yılda bir yapılır. Bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.

(2) Cumhurbaşkanı seçimi, Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından önceki altmış gün içinde; makamın herhangi bir şekilde boşalması halinde ise boşalmayı takip eden altmış gün içinde tamamlanır. Cumhurbaşkanı seçim dönemi, Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından önceki altmışıncı gün, makamın herhangi bir şekilde boşalması halinde ise boşalmayı takip eden gün başlar.

(3) İkinci fıkrada öngörülen süreler içinde seçimin tamamlanması amacıyla, Yüksek Seçim Kurulu tarafından, seçim takvimi resen belirlenir ve ilân edilir.

Seçim sistemi ve uygulanması

MADDE 4- (1) Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilmiş olur. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış bulunan iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilmiş olur.

(2) İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin ölümü veya seçilme yeterliğini kaybetmesi halinde, ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır. Bunların dışındaki sebeplerle boşalma olması halinde ikame yoluna gidilemez.

(3) Oylamalara tek adayla gidilmesi halinde, oylama referandum şeklinde yapılır. Aday geçerli oyların çoğunluğunu alması halinde Cumhurbaşkanı seçilmiş olur. Oylamada, adayın geçerli oyların çoğunluğunu alamaması hâlinde seçim yenilenir.

(4) Yeni seçilen Cumhurbaşkanı göreve başlayınca kadar görev süresi dolan Cumhurbaşkanının görevi devam eder. Cumhurbaşkanlığı makamının ölüm, çekilme veya başka bir sebeple boşalması halinde, yenisi seçilinceye kadar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Cumhurbaşkanlığına vekillik eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır.

(5) Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.

Seçimin geri bırakılması

MADDE 5- (1) Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından savaş sebebiyle yeni seçimlerin yapılmasına imkân görülmediğine dair karar verilmesi halinde, Cumhurbaşkanı seçimi bir yıl geriye bırakılır.

(2) Geri bırakma sebebi ortadan kalkmamışsa, erteleme kararındaki usule göre bu işlem tekrarlanabilir.

Seçilme yeterliği

MADDE 6- (1) Kırk yaşını doldurmuş ve yüksek öğrenim yapmış Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri veya bu niteliklere ve milletvekili seçilme yeterliğine sahip her Türk vatandaşı Cumhurbaşkanı seçilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Seçim Öncesi İşleri

Aday gösterilme

MADDE 7- (1) Cumhurbaşkanlığına Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri içinden veya Meclis dışından aday gösterilebilmesi en az yirmi milletvekilinin yazılı teklifiyle mümkündür. Her bir milletvekili ancak bir aday için teklifte bulunabilir.

(2) En son yapılan milletvekili genel seçimlerinde, aldıkları geçerli oylar toplamı birlikte hesaplandığında, yüzde onu geçen siyasi partiler ortak aday gösterebilir. Her bir siyasi parti ancak bir aday için teklifte bulunabilir.

(3) Aday gösterilmek kişinin yazılı muvafakatine bağlıdır.

(4) Yüksek Seçim Kurulu tarafından ilân edilen süre içinde, adayların isimleri, muvafakat belgeleri ve gerekli diğer belgelerle birlikte Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına veya Yüksek Seçim Kuruluna başvurularak aday gösterilmiş olur. Başvurunun Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına yapılması halinde, tüm bilgi ve belgeler, başvuru süresinin bitiminden itibaren yirmidört saat içinde Yüksek Seçim Kuruluna iletilir.

(5) Aday gösterme süresinin sona erdiği tarihten itibaren hiçbir şekilde yeni aday gösterilemez.

Adaylarla ilgili bilgi ve belgelerde eksiklik

MADDE 8- (1) Adaylarla ilgili bilgi ve belgelerde eksiklik tespit edilmesi hâlinde, Yüksek Seçim Kurulunca, eksikliklerin giderilmesi için beş günlük süre verilir.

(2) Eksikliklerin, verilen süre içinde aday tarafından giderilmemesi hâlinde, aday kendiliğinden adaylıktan çekilmiş sayılır.

Adaylığın incelenmesi ve geçici aday listesi

MADDE 9- (1) Yüksek Seçim Kurulu, adaylar hakkında yaptığı inceleme sonucunda seçilme yeterliğini ve aday gösterilme şartlarını taşıyanları gösteren geçici aday listesini belirler. Geçici aday listesi ve itiraz süresi Resmi Gazetede yayımlanır.

İtiraz ve kesin aday listesi

MADDE 10- (1) Resmi Gazetede yapılan ilandan itibaren iki gün içinde, geçici aday listesine veya bu listeye alınmama ile ilişkin karara karşı Yüksek Seçim Kuruluna itiraz edilebilir.

(2) Yüksek Seçim Kurulu itirazları üç gün içinde kesin karara bağlar ve kesin aday listesini Resmi Gazetede yayımlar.

Adayların görevden ayrılması ve göreve dönmesi

MADDE 11- (1) Cumhurbaşkanı adayı gösterilen hakimler ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları, yüksek öğretim kurumlarındaki öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulu, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu üyeleri, kamu kurumu ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri, belediye başkanları ve subaylar ile astsubaylar, siyasi partilerin il ve ilçe yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile belediye meclisi üyeleri, il genel meclisi üyeleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sendikalar, kamu bankaları ile üst birliklerin ve bunların üst kuruluşlarının ve katıldıkları teşebbüs veya ortaklıkların yönetim ve denetim kurullarında görev alanlar, aday listesinin kesinleştiği tarih itibarıyla görevlerinden ayrılmış sayılır. Bu durum Yüksek Seçim Kurulunca aday gösterilenin bağlı bulunduğu bakanlığa veya kuruma derhal bildirilir.

(2) Yüksek mahkeme üyeleri, hâkimler, savcılar ve bu meslekten sayılanlar ile subay ve astsubaylar hariç olmak üzere, Cumhurbaşkanı adayı gösterilen Devlet memurları ve diğer kamu görevlileri, adaylığı veya seçimi kaybetmeleri halinde, Yüksek Seçim Kurulunca Cumhurbaşkanının seçildiğinin ilân edilmesini takip eden bir ay içinde müracaat etmeleri kaydıyla eski görevlerine veya kazanılmış hak aylık derecelerindeki başka bir göreve dönebilirler.

Adaylıkta eksilme

MADDE 12- (1) Birinci oylamada, kesin aday listesinin Resmi Gazetede yayımından itibaren, oy verme günü saat 17.00'ye kadar listede meydana gelecek eksilmeler, değişikliği gerektirmez.

Propaganda

MADDE 13- (1) Propaganda dönemi, aday listesinin kesinleştiği gün başlar ve oylamaların yapılacağı günden önceki gün saat 18.00'de sona erer.

(2) Propaganda döneminde, Türkiye Radyo ve Televizyonlarında yapılacak propaganda yayınlarının tam bir tarafsızlık ve eşitlik içinde yapılması, Yüksek Seçim Kurulu ile Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu tarafından sağlanır.

(3) Adayların, özel radyo ve televizyonlardaki propaganda konuşmalarında, süre ile ilgili sınırlamalar dışında, 298 sayılı Kanunun ilgili hükümleri uygulanır.

(4) Propaganda döneminde Başbakan, bakanlar ve milletvekilleriyle ilgili yasaklara ilişkin hükümler dahil olmak üzere propandaya dair diğer hususlarda 298 sayılı Kanun hükümleri kıyasen uygulanır.

Adaylara yardım

MADDE 14- (1) Adaylar, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan, tüzel kişilerden ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek kişilerden bağış ve yardım alamazlar.

(2) Adaylar, Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenecek adaylık başvurusu süresi içinde mal bildiriminde bulunmak zorundadır. Seçilen adayın mal bildirimi, seçim sonuçlarının kesinleşmesini müteakip Resmî Gazetede yayımlanır.

(3) Her bir kişinin adaylara yapabileceği nakdî yardım miktarı, her bir tur için en yüksek Devlet memuruna mali haklar kapsamında fiilen yapılmakta olan her türlü ödemelerin bir aylık brüt tutarını geçemez. Alınan bağış ve yardımlar veraset ve intikal vergisinden müstesnadır. Adaylar ödünç niteliğinde para kabul edemez.

(4) Yüksek Seçim Kurulunca belirlenecek tutarın üzerindeki nakdî yardımlar adayların "Seçim Hesabı" olarak kendileri adına açtıracakları bir banka hesabına yatırılır. Yüksek Seçim Kurulunca belirlenecek tutarın altında kalan nakdî yardımlar ise makbuz karşılığında alınır ve seçim hesabına yatırılır. Alınan bağış ve yardımlar sadece seçim harcamalarında kullanılır ve başka bir amaç için tahsis edilemez.

(5) Adaylığın kesinleşmesinden seçim sonuçlarının kesinleşmesine kadar geçen dönemde bağış ve yardımlar ile yapılan harcamalar Yüksek Seçim Kurulu tarafından tasdik edilen listelere kaydedilir.

(6) Seçim hesapları ile bağış, yardım ve harcamalara ilişkin bilgi ve belgeler, seçim sonuçlarının kesinleşmesini izleyen on gün içinde Yüksek Seçim Kuruluna sunulur. Yüksek Seçim Kurulu bir ay içinde, seçim hesaplarını inceler ve varsa usulsüzlükleri ve öngörülen limitlerin aşılmış aşılmadığını tespit eder. Bu aşamada tespit edilen eksikliklerin giderilmesi amacıyla Yüksek Seçim Kurulu tarafından adaylara uygun bir süre verilir. Alınan bağış ve yardımlardan belirtilen limiti aşan miktar ile harcanmayan kısım Hazineye intikal ettirilir. Kurul bu görevi yerine getirirken Sayıştay'dan ve gerekli görülen diğer ilgili Kamu kurumlarından yardım alabilir.

(7) Yüksek Seçim Kurulunca yapılan inceleme sonuçları kesin olup, incelemenin tamamlanmasını müteakip bir ay içinde ilân edilir.

(8) Aday, Yüksek Seçim Kuruluna önceden bildirmek şartıyla, seçim hesapları ile gelir ve harcamalara ilişkin bilgi ve belgelerin kayda geçirilmesi ve ibrazına ilişkin hususlarda 1/6/1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununa göre yetki almış meslek mensuplarından veya avukatlardan birini ya da birkaçını yetkili kılabilir. Bu durumda, yetkilendirilen meslek mensubu, yukarıda belirtilen hususların yerine getirilmemesi veya eksik yerine getirilmesinde ilgili mevzuat hükümlerine göre sorumlu tutulur.

(9) Aday tarafından verilecek mal bildiriminin usûl ve esasları, adaylar tarafından kullanılacak listelerin şekil, içerik ve tasdiki, makbuzların şekil ve içeriği, bastırılması, bağış ve yardımların alınması, kayda geçirilmesi, harcanması, harcanmayan ya da bağış sınırını aşan kısmın Hazineye intikali ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer usûl ve esaslar Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Seçim Günü İşleri

Kullanılacak oy pusulasının şekli

MADDE 15- (1) Oylamalarda kullanılacak filigranlı birleşik oy pusulasında "Cumhurbaşkanı Adayları" ibaresi ile Yüksek Seçim Kurulu tarafından çekilen kuraya göre sırası belirlenen adayların adı ve soyadı yer alır.

(2) Oylamanın referandum şeklinde yapılması hâlinde beyaz üzerine "Evet", kahverengi üzerine "Hayır" ibareleri yazılı, iki ayrı renkten oluşan birleşik oy pusulası kullanılır.

(3) Kullanılacak birleşik oy pusulalarıyla ilgili diğer hususlar Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenir. Yüksek Seçim Kurulu, birleşik oy pusulalarını kendisi bastırabileceği gibi gerektiğinde uygun göreceği il seçim kurulları vasıtasıyla bastırmaya da yetkilidir. Gerekli ödenek Maliye Bakanlığınca karşılanır.

Oy kullanma şekli

MADDE 16- (1) Seçmen, sandık kurulunca kendisine verilen birleşik oy pusulası ve "Evet" veya "Tercih" yazılı mührü alarak oyunu kullanmak üzere kapalı oy verme yerine girer.

(2) Seçmen, mührü, birleşik oy pusulasında tercih ettiği adaya ait özel daire içine basmak, birleşik oy pusulasını zarfa koymak ve zarfı sandığa atmak suretiyle oyunu kullanır.

(3) Oyunu kullanan seçmen, mührü sandık kurulu başkanına geri verir.

Oylamanın referandum şeklinde yapılması halinde oy kullanma

MADDE 17- (1) Seçmen, sandık kurulunca kendisine verilen, beyaz üzerine "Evet" kahverengi üzerine "Hayır" ibareleri bulunan iki ayrı renkten oluşan birleşik oy pusulası ve "Evet" veya "Tercih" yazılı mührü olarak oyunu kullanmak üzere kapalı oy verme yerine girer.

(2) Seçmen, mührü, birleşik oy pusulasında tercih ettiği kısmın üzerine basmak, birleşik oy pusulasını zarfa koymak ve zarfı sandığa atmak suretiyle oyunu kullanır.

(3) Oyunu kullanan seçmen, mührü sandık kurulu başkanına geri verir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Seçimden Sonra Yapılacak İşler ve Son Hükümler

Seçim tutanakları ve sonuçların birleştirilmesi

MADDE 18- (1) Sandık, ilçe ve il seçim kurullarınca düzenlenmesi gereken tutanakların içeriği ile seçim sonuçlarının birleştirilmesine ilişkin usul ve esaslar Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenir.

(2) Yüksek Seçim Kurulu, il seçim kurullarından gelen sonuçları birleştirerek ilân eder.

Seçimin veya birleştirme tutanağının iptali

MADDE 19- (1) Bir veya birkaç seçim çevresinde, yapılan seçimin veya düzenlenen birleştirme tutanağının, seçim işlemleri sebebiyle iptaline karar verilmesi hâlinde, iptal edilen kısmın ülke genelindeki seçim sonuçlarına etkisi olup olmadığı göz önüne alınarak Yüksek Seçim Kurulu tarafından söz konusu seçim çevrelerinde seçimlerin yenilenip yenilenmeyeceğine karar verilir.

Cumhurbaşkanı seçiminin sonuçlandırılması

MADDE 20- (1) Cumhurbaşkanı seçiminin kesin sonuçları, Yüksek Seçim Kurulu tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ile Cumhurbaşkanlığı Makamına bildirilir, kamuoyuna ilan edilir ve Resmi Gazetede yayımlanır.

(2) Seçilen Cumhurbaşkanı adına, Yüksek Seçim Kurulu tarafından Cumhurbaşkanı seçildiğine dair bir tutanak düzenlenir.

Cumhurbaşkanına tutanağın verilmesi ve andiçme töreni

MADDE 21- (1) Seçilen Cumhurbaşkanı adına düzenlenen tutanak, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı tarafından verilir ve aynı oturumda andiçme töreni yapılır. Bu oturum, eski Cumhurbaşkanının görev süresinin dolduğu gün, makamın başka bir sebeple boşalması halinde ise seçim sonuçlarının kesinleşmesinden itibaren üç gün içinde gerçekleştirilir.

Değiştirilen mevzuat

MADDE 22- (1) 298 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "milletvekili" ibaresinden önce gelmek üzere "Cumhurbaşkanı," ibaresi eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1- 31/5/2007 tarihli ve 5678 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce seçilen onbirinci Cumhurbaşkanı hakkında, bu Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrası hükümleri uygulanmaz. Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi yedi yıldır.

Yürürlük

MADDE 23- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 24- (1) Bu Kanun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ile Bakanlar Kurulu yürütür.

Anayasa Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Anayasa Komisyonu

Esas No: 1/487

Karar No: 3

16/1/2012

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İçtüzüğün 77 nci maddesine göre Hükümet tarafından yenilenen ve Başkanlıkça 25 Ekim 2011 tarihinde Esas olarak Anayasa Komisyonuna havale edilen, “Cumhurbaşkanı Seçimi Kanun Tasarısı (1/487)” Komisyonumuzun 5 ve 12 Ocak 2012 tarihli toplantılarında görüşülmüştür.

5 Ocak 2012 tarihli toplantımıza Adalet Bakanı Sayın Sadullah Ergin ile Adalet, Maliye Bakanlıkları ve Yüksek Seçim Kurulundan temsilciler katılmışlardır.

Tasarı ile, Cumhurbaşkanı seçimi, adaylarda aranacak nitelikler, adaylara yardım konusu, seçim öncesi, seçim günü ve seçim sonrası yapılması gereken işlemlere ilişkin usul ve esaslar düzenlenmektedir.

31.5.2007 tarihli ve 5678 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla; Anayasanın Cumhurbaşkanının nitelikleri ve tarafsızlığını düzenleyen 101, seçimini düzenleyen 102 nci maddelerinde değişiklik yapılmış; söz konusu değişikliklerin de yer aldığı paket 21.10.2007 tarihli halk oylamasında kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Bu düzenlemeler doğrultusunda Cumhurbaşkanının halk tarafından 5 yıl için seçilmesi ve bir kimsenin en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilmesi esası getirilmiştir. Ana hatları Anayasada belirlenen bu hususlar çerçevesinde; seçime ilişkin usul ve esasların kanunla düzenleneceği, Anayasanın 102 nci maddesinin son fıkrasında yer almıştır. Söz konusu Tasarı bu çerçevede hazırlanmıştır.

Tasarı 23 üncü Dönemde 1/787 esas numarası ile Anayasa Komisyonunda görüşülmüş, 527 sıra sayısı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi gündemine girmiş, ancak seçimlerin yenilenmesi sebebiyle hükümsüz sayılmıştır. Söz konusu Tasarı, İçtüzüğün 77 nci maddesi çerçevesinde Hükümet tarafından yenilenmiştir.

Komisyon Başkanı Prof. Dr. Burhan Kuzu toplantıyı açış konuşmasında gündemi özetlemiş, referandumla kabul edilen Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesini öngören Anayasa değişikliğinin uyum yasasının çıkarılmasının amaçlandığını belirtmiştir. Tasarının 23 üncü Dönemde Anayasa Komisyonunda Alt Komisyon kurulmak suretiyle görüşüldüğünü ancak, seçimlerin yenilenmesi sebebiyle hükümsüz sayıldığını ifade etmiştir. Cumhurbaşkanının görev süresinin 23 üncü Dönemdeki görüşmelerde yeterince tartışılmadığına dikkat çeken Kuzu; Tasarı üzerinden görüşmelerin devamı, Alt Komisyonunda görüşülerek olgunlaştırılması ya da İçtüzüğün 77 nci maddesi uyarınca 23 üncü Dönemde Anayasa Komisyonunca hazırlanan raporun benimsenmesi seçeneklerinin tartışılması gerektiğini söylemiştir.

Hükümeti temsilen Adalet Bakanı Sadullah Ergin; Anayasanın halkoylaması ile kabul edilen 101 ve 102 nci madde değişikliklerinin uygulamayı gösteren bir kanun ihtiyacını doğurduğunu, Tasarının bu ihtiyacın sonucu olduğunu, Cumhurbaşkanı seçimlerinin 1980 öncesinde hep sorun yarattığını belirtmiş; seçilmiş kişilerin Cumhurbaşkanı olduğu durumlarda tarafsızlıklarının hep tartışıldığını söylemiştir. 2007 yılında Cumhurbaşkanı seçiminde kilitlenme yaşanmasının soruna köklü çözüm getirilmesini zorunlu kıldığını ifade eden Ergin; Cumhurbaşkanını halkın seçmesinin parlamenter rejimle

bağdaşmadığı itirazlarına katılmadığını, Avusturya, İzlanda, Finlandiya gibi pek çok ülkede uygulamanın bu yönde olduğunu belirtmiştir. Ergin devamla, Cumhurbaşkanını parlamentonun seçmesi durumunda Cumhurbaşkanının yetkilerinin mevcut düzenlemede fazla olduğu eleştirilerinin kabul edilebilir olduğunu ancak, halkın seçiminin Cumhurbaşkanının icraatlarına meşruluk kazandıracaklarını, doğrudan demokrasinin yansması olacağını, halktan gelen güçle Cumhurbaşkanının inisiyatif kullanan, kriz çözen, denge ve istikrar unsuru haline geleceğini, bu düzenlemeyle Cumhurbaşkanının partiler üstü tutumu ve tarafsızlığının güçlendirileceğini ifade etmişlerdir.

Tasarının tümü üzerindeki görüşmelerde üyelerimiz şu görüşleri dile getirmişlerdir;

- Tasarının pek çok maddesi Anayasa ve diğer seçim mevzuatındaki hükümlerin tekrarıdır. Meselenin özü, mevcut Cumhurbaşkanının görev süresinin beş ya da yedi yıl olup olmadığıyla ilgilidir.

- Bugün Cumhurbaşkanı seçimi ile ilgili tartışma, rejim tartışmasıdır. Devleti ve milleti temsil makamı olan Cumhurbaşkanlığı icra makamı değildir. Sorumsuz olan bu makam yargıyı, bürokrasiyi, üniversiteleri, YÖK'ü tanzim edebilen adeta bir vesayet makamıdır. Halkın seçimi halinde artık parlamenter demokrasiden söz edilemeyecektir.

- Cumhurbaşkanının görev süresi ile ilgili doktrin ikiye ayrılmış gözükmektedir. Ancak Anayasa hukuku alanındaki hocaların büyük çoğunluğu sürenin beş yıl olduğu konusunda birleşmektedir.

Tasarının bir alt komisyonda görüşülerek olgunlaştırılması, 23 üncü Dönemde Anayasa Komisyonunda yapılan çalışmaların değerlendirilmesi amacıyla verilen önerge üzerinde görüşme açılmıştır. Bu önerge üzerinde üyelerimiz şu görüşleri ifade etmişlerdir;

- Cumhurbaşkanını halkın seçmesi bir tercihtir, ancak Cumhurbaşkanının seçimi, görev süresi ve yetkileri bütünlük içinde değerlendirilmelidir. Başbakan ve Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilecek olması yetki, görev ve sorumluluk bakımından kaosa yol açabilecektir. Halkın muazzam gücünü arkasına alan, ancak, sorumsuz olan bir makamlı yürütmenin diğer başı arasındaki ihtilaf kaçınılmazdır.

- Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Görev süresi Anayasada belirlenmiş, kanuna bırakılmamıştır. 22 nci dönem parlamentosunda Cumhurbaşkanını halkın seçmesiyle ilgili gerçekleştirilen değişiklikte süre aynı şekilde beş yıl olarak Anayasada yer almıştır. Önümüzdeki Tasarı Anayasanın 102 nci maddesinin son fıkrasının gereği olarak getirilmiştir. Anayasada Cumhurbaşkanının seçimi ile ilgili kazuistik düzenlemeler olsa da usul ve esasları kanunla belirleme zorunluluğu bulunmaktadır.

- Cumhurbaşkanının görev süresinin yeniden düzenlenmesiyle ilgili Tasarıya eklenecek bir önerge, Anayasaya aykırı olacaktır. Süre ile ilgili bir düzenleme yapılmak isteniyorsa bu Anayasa değişikliği ile yapılmalıdır.

- 5678 sayılı Kanunun Geçici 18 ve 19 uncu maddeleri ile 11 inci Cumhurbaşkanını halkın seçmesi ile ilgili esas ve usuller düzenlenmiş ancak, 23 üncü Dönem Parlamentosunun Cumhurbaşkanını seçmesi nedeniyle bu maddeler referandum sürecindeki metinden çıkarılmıştır. Sürenin beş yıl olduğu yönündeki Parlamento idaresini bu düzenlemeler göstermektedir.

- Tasarının kamu görevlilerinin adaylığını düzenleyen 11 inci maddesinde Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Bakanların adaylığında açıklık bulunmamaktadır. Kamu gücünü en üst seviyede kullanan bu makamların istifa etmeden aday olmaları hususu değerlendirilmelidir.

- Siyasi partilerin Cumhurbaşkanlığı seçiminde propaganda yapıp yapmayacakları açıkça düzenlenmelidir. Adaylara yapılacak yardım, Tasarının en önemli maddesidir. Yardım sınırlı ve açık değildir. Yüksek Seçim Kurulu seçimden önce, adaylara yapılan yardımı kamuoyuna açıklamalıdır. Halk yapılan yardımın kaynağını ve miktarını seçimden önce öğrenmelidir.

- Cumhurbaşkanının kendisi dahi görev süresini bilmemekte, halk hiç bilmemektedir. Bu durumda hukuka güven sarsılmakta, kanunla Anayasa değiştirilmeye çalışılarak hukuk zorlanmaktadır. Belirsizliğe bir an önce son verilmelidir.

Yapılan görüşmelerden sonra, Alt Komisyon kurulmasına yönelik önerge oya sunulmuş ve Komisyonumuzca kabul edilmiştir. Bu karar doğrultusunda kurulması kararlaştırılan Alt Komisyon, Başkanlığına İstanbul Milletvekili Mustafa Şentop'u seçerek çalışmalarını tamamlamıştır.

Komisyonumuzun 12 Ocak 2012 tarihli toplantısında Alt Komisyon Raporu görüşülmeye başlanmıştır. Komisyon toplantımıza Başbakan Yardımcısı Sayın Bekir Bozdağ ile Maliye, Adalet Bakanlıkları ve Yüksek Seçim Kurulundan temsilciler katılmışlardır.

Toplantının başında söz alan Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ, Cumhurbaşkanlığı seçim dönemlerinin hep sıkıntılı geçtiğini söylemiş, en son Cumhurbaşkanı seçiminde yaşanan krizden sonra, bir daha bu tür sıkıntıların yaşanmaması amacıyla Anayasanın Cumhurbaşkanının seçimini düzenleyen 101 ve 102 nci maddelerinin yeniden düzenlenerek Cumhurbaşkanının Parlamento yerine halk tarafından seçilmesi esasının getirildiğini, sistemin; seçen organ, görev süresi ve tekrar seçilme yönünden değiştirildiğini ifade etmiştir.

Alt Komisyon metninin tümü üzerinde Komisyon üyeleri aleyhte şu görüşleri ifade etmişlerdir;

- Cumhurbaşkanının beş yıllık süre için halk tarafından seçilmesini öngören Anayasa değişikliği referandum sonucu kabul edilmiş ve bir intikal hükmü de öngörmemiştir. Dolayısıyla kanuna eklenen geçici bir düzenleme ile görev süresinin belirlenmesi Anayasaya aykırılık teşkil edecektir. Ayrıca sürenin mevcut Cumhurbaşkanı için yedi yıl kabulü millet iradesine aykırı olacaktır.

- Aday olmak için görevden ayrılması söz konusu olan ve aday olmamaları durumunda göreve dönme imkanı olmayan hakim, savcı, yüksek mahkeme üyeleri, subay ve astsubaylara göreve dönme imkanı tanınmalıdır. Cumhurbaşkanlığı tarafsız bir makamdır. Bu makama aday olmada genel seçimlerde aday olmaya ilişkin düzenlemeler uygulanmamalıdır.

- Mevcut Cumhurbaşkanının görev süresi ile ilgili sorun, klasik parlamenter sistemin sorgulanması sonucunu doğurmaktadır. Temsil makamı olan, sorumsuz ancak geniş yetkilerle donatılmış bir Cumhurbaşkanının halkın oyu ile seçilmesi halinde Cumhurbaşkanı ile Başbakan arasında kriz çıkması kaçınılmazdır. Farklı partilerden olması durumunda kriz şiddetlenecektir. Bu krizi önleyecek mekanizmalar öngörülmemiştir. Düzenleme objektif ve mantıksal temelden yoksundur. Sorun ya tekrar Cumhurbaşkanını Parlamentonun seçmesi esasına dönülerek, ya da halkın seçmesi halinde Anayasa ile öngörülen görev ve yetkilerinin azaltılması suretiyle aşılabilecektir.

- Anayasamızda seçimlerin savaş sebebiyle geri bırakılması 78 inci maddede Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimleri için öngörülmüştür. Bu düzenlemenin Cumhurbaşkanlığı için söz konusu olmaması gerekir. Zira Anayasal dayanak söz konusu değildir.

- Düzenlemenin en önemli maddelerinden biri adaylara yardımcı düzenleyen maddedir. Bağış ve yardıma dayalı sistem; seçim sonrasında destek olanlar, olmayanlar şeklinde kutuplaşmaya yol açacak düzenlemeler içermektedir. Cumhurbaşkanı zenginlerin, kendisine destek olanların değil; herkesin Cumhurbaşkanı olmalıdır.

- Cumhurbaşkanının ikinci defa adaylığında, Başbakan ve bakanların aday olmaları durumunda görevden çekilmelidir. Aksi halde Anayasanın 10 uncu maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesine aykırılık söz konusu olacaktır.

- Anayasanın 79 uncu maddesi uyarınca seçim sürecini başından sonuna yöneten Yüksek Seçim Kurulunca Cumhurbaşkanına mazbata verilmelidir.

- Anayasanın 102 nci maddesinin son fıkrasında yer alan usul ve esasları düzenleme; 101 inci maddenin amir hükmü karşısında görev süresini kapsamamaktadır. Anayasanın 11 inci maddesi uyarınca Anayasa hükümleri herkesi bağlar ve yine 6 ncı maddesine göre hiç kimse kaynağını Anayasadan almayan bir yetkiyi kullanamaz. Anayasanın 101 inci maddesinde Cumhurbaşkanının görev süresi beş yıl olarak net bir şekilde düzenlenmiştir. Yasa koyucu Anayasa Mahkemesiyle ilgili Anayasa değişikliğinde Yüksek Mahkemenin mevcut üyeleriyle ilgili getirdiği intikal hükmünü mevcut Cumhurbaşkanı ile ilgili olarak öngörmemiştir. Bu düzenlemeler karşısında mevcut Cumhurbaşkanının görev süresinin beş yıl olduğunun kabulü gerekmektedir.

- Mevcut Cumhurbaşkanının görev süresinin tespiti kanunla değil Anayasa değişikliği ile yapılmalıdır. Bu siyasal bir projedir. Önemli olan Cumhuriyetin kazanımlarına saygı duyan bir kişinin bu makamda olmasıdır.

- Cumhurbaşkanlığının görev ve yetkilerinin değiştirilmesi durumunda, görevdeki Cumhurbaşkanının seçildiği, tarihteki yetkilerle devam edebilmeyi talep hakkı yoktur. Görev süresi de bu şekildedir. Yedi yıllık görev süresi beş yıla indirilmiştir. Hukuk devletinin gereği, mevcut Cumhurbaşkanının bu düzenlemeye tabi olmasıdır. Anayasanın üstünlüğü ilkesi de bunu gerektirmektedir.

- Toplumun temel uzlaşma belgesi olan Anayasaların tepki olarak ortaya konulmasının ağır sosyal ve siyasal sonuçları hep birlikte yaşanmıştır. Önümüzdeki sorun da böyledir. Tepkiyle değil; ortak akılla sorun çözümlenmelidir. Cumhurbaşkanlığının tarafsızlığı, ona uygun zeminde seçilmesiyle sağlanabilir. Cumhurbaşkanı propaganda çalışmalarında ne tür vaatlerde bulunacaktır, hangi kesimleri yanına alacaktır. Sorumsuzluğu sebebiyle nasıl hesap verecektir. Sorumsuz bir kişinin halk tarafından seçilmesi parlamenter sistemin genetiğini bozmuştur.

- Alt Komisyon metnindeki maddelerin büyük çoğunluğu Anayasa hükümleri ve seçim mevzuatında yer alan düzenlemelerin tekrarından oluşmaktadır. Meselenin özü ise mevcut Cumhurbaşkanının görev süresidir. Parlamento anlamsız iş yapmamalı, gereksiz tekrarlarla zaman kaybetmemelidir.

- Bu metnin; savaş sebebiyle seçimin geri bırakılması propaganda, adaylık için görevden ayrılması gerekenler, mazbatanın verilmesi ve mevcut Cumhurbaşkanının görev süresiyle ilgili maddeleri Anayasanın 6,10,76,78,79,101 ve 102 nci maddelerine açıkça aykırıdır. Mevcut cumhurbaşkanının görev süresiyle ilgili irade Anayasa ile ortaya konmalıdır. Anayasa Mahkemesi ve Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyeliği ile ilgili Anayasa değişikliğinde intikal hükümleri de Anayasaya eklenen geçici maddeler ile getirilmiştir. Belirsizliğin kaynağı Anayasadan kaynaklanmaktadır, giderilmesi de Anayasa değişikliği ile olmalıdır.

- Mevcut Cumhurbaşkanı beş yıldan sonraki iki yıllık yetkisini Anayasadan değil kanundan alacaktır. Bu durum Cumhurbaşkanlığı makamının saygınlığını zedeleyecektir.

Bu görüşler karşısında Komisyon Başkanı Burhan Kuzu, Parlamenter sistemin geçerli olduğu pek çok ülkede Cumhurbaşkanını halkın seçtiğine ve doktrinde; yarı başkanlık, akılcı parlamenter sistem gibi çeşitli şekillerde isimlendirildiğine dikkat çekmiştir. Halkın Cumhurbaşkanını seçmesi durumunda mevcut yetkilerin korunabileceğini, Parlamentonun seçmesi halinde ise azaltılması gerektiğini söylemiştir.

Komisyonumuzun bazı üyeleri özellikle mevcut Cumhurbaşkanının seçildiği dönemin hukukuna tabi olması gerektiğini, görev süresinin yedi yıl olduğunu ve bir defa için seçildiğini söylemişler; aksi uygulamanın hukuki güvenlik ilkesini zedeleyeceğini belirtmişlerdir.

Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ cevaben şu görüşleri belirtmiştir;

- Cumhurbaşkanının seçimindeki sistem tamamen değişmiştir. Cumhurbaşkanını görevden alacak bir mekanizma söz konusu değildir. Vatana ihanetle suçlanması halinde dahi göreve devam edip etmeyeceği tartışılmıştır. Mevcut Cumhurbaşkanı Anayasada yapılan değişiklikten önceki hukuka göre seçilmiştir. Görev süresi o düzenlemeye tabi olmalıdır. Aksi halde Türkiye Büyük Millet Meclisinde Anayasayı değiştirme çoğunluğuna sahip grup ya da grupların, Cumhurbaşkanının görev süresiyle oynamak suretiyle görevine son verme imkanı doğabilecektir. Cumhurbaşkanı bu durumda Parlamentonun görevden alma tehdidi altında kalacaktır. Oysa sistemde böyle bir mekanizma yoktur. Devletin ve milletin birlik ve bütünlüğünü temsil eden en önemli makamın görev süresiyle oynanması; hukuki güvenlik, demokrasinin sağlıklı işlemesi açısından doğru ve uygun olmayacaktır.

- Kamu hukukunda reformlar geleceğe etki eden sonuçlar doğurur, geçmişe yürütülmez. Cumhurbaşkanı ile ilgili görev süresinin beş yıl olduğunun kabulü, yedi yıl için seçildiği göz önüne alındığında, görev süresi dolmadan fiilen azledilmesi anlamına gelecektir.

- Seçimle gelinen görevlerde seçimi tamamlayan hukuka tabi olunmasının hukuki güvenlik ilkesinin gereği olduğu yönünde yüksek mahkeme kararları da bulunmaktadır.

- İntikal hükümlerinin sadece Anayasa ile getirileceği yönünde; mevzuatta bir düzenleme bulunmamaktadır.

- Cumhurbaşkanını Parlamentonun seçmesi durumunda da Başbakanla arasında tartışma yaşandığı görülmüştür. Cumhurbaşkanını halkın seçmesi; uzlaşmayı, ahengi arttıracaktır. Halkın yüzde ellisinden fazlasının oyuyla seçilecek bir Cumhurbaşkanı ile Başbakan arasında tartışma en aza inecektir.

- Cumhurbaşkanı seçiminin savaş sebebiyle geri bırakılması ile ilgili hüküm bir ihtiyacın gereğidir. Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanununun 8 inci maddesi de Anayasada yer almamakla birlikte böyle bir düzenleme içermektedir.

Alt Komisyon başkanı Mustafa Şentop konuşmasında şu görüşleri ifade etmiştir.

- Önümüzdeki metin Anayasanın 102 nci maddesinin son fıkrası gereği getirilmiştir.

- Referandumda kabul edilen Anayasa değişikliğiyle Cumhurbaşkanını beş yıllığına halkın seçmesi ve ikinci defa seçilmenin mümkün olması yönünde irade ortaya konmuştur.

- Cumhurbaşkanının görev süresiyle ilgili düzenleme şahsileştirilmemeli, genel olarak değerlendirilmelidir. Cumhurbaşkanının görev süresinin altıncı yılında da bu değişiklik yapılabilirdi. 11 inci Cumhurbaşkanı ile ilgili açık bir hüküm yoktur. 101 inci madde değişikliğinden sonra ortaya çıkan belirsizliği Yüksek Seçim Kurulu değil Türkiye Büyük Millet Meclisi gidermelidir. Yüksek Seçim Kurulu, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından belirlenmiş bir tarihe göre seçim takvimini düzenlemekle görevlidir. Türkiye Büyük Millet Meclisi bu alandaki yetkisine sahip çıkmalıdır.

- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ile ilgili olarak Anayasada yapılan düzenleme intikal hükmü niteliğinde olmayıp; genel bir düzenleme niteliğindedir. Bu durumun Cumhurbaşkanı ile ilgili düzenleme ile kıyaslanması mümkün değildir.

- Türkiye Büyük Millet Meclisi bu çerçevedeki iradesini ya Anayasa değişikliği ya da kanunla ortaya koyacaktır. Uygulamada ve mevzuatta bu konuda bir hüküm bulunmamaktadır. Yapılan düzenleme ile Anayasanın kanunla değiştirildiği gibi bir sonuca varılmamalıdır. Var olan bir durumun tespiti söz konusudur.

- Kamu hukukunda temel esas kanunların geçmişe yürümezliğidir. Müktesep hak ilkesi de buradan doğmaktadır. Kanunların derhal uygulanması gerektiğini savunanlar, süre ile ilgili değişikliğin hemen uygulanmasını isterken, halk tarafından seçilmesi kuralının derhal uygulanmasını talep etmemişlerdir. Bu bir çelişkidir. Anayasa değişikliklerinin değişiklikten önce seçilene bağlamayacağı kanunların geriye yürümezliği kuralının gereğidir.

- Anayasanın 101 inci maddesinin görev süresiyle ilgili değişiklikten önce ve sonraki yazımı farklıdır. Önceki düzenlemede “yedi yıllık bir süre için seçilir” denirken; sonraki düzenlemede “görev süresi beş yıldır” ifadesi kullanılmıştır. Görev süresi yedi yıldır denseydi bugünkü tartışmalar anlamlı olabilirdi. Yedi yıl için seçilir, ifadesi Cumhurbaşkanının şahsında süreyi özelleştirmiştir. Bugünkü değişiklik, normun bütünlüğü çerçevesinde, bütün olarak, halk tarafından seçilecek Cumhurbaşkanı için uygulanmalıdır.

- Anayasadaki önceki hüküm ile yeni hüküm ayrı ayrı paketlerdir. Ayrı sistemler getirmektedir. Sadece süreden ibaret değildir farklılık. Önceki parlamento tarafından seçilen Cumhurbaşkanı için, yedi yıllık süre ve tekrar seçilememe esasını benimserken, değişiklik ile gelen hüküm halk tarafından seçilen Cumhurbaşkanı için beş yıllık süre ve iki kez seçilme imkanı getirmektedir. Bu iki sistemi bir bütün olarak kabul etmek gerekir. Normun bütünlüğü ilkesi gereği parlamento tarafından seçilen Cumhurbaşkanının süresi yedi yıldır. Beş yıllık süre halk tarafından seçilen Cumhurbaşkanı için geçerlidir.

- Anayasa değişikliği ile de olsa Cumhurbaşkanının görev süresiyle ilgili bir hükmün önceki Cumhurbaşkanına uygulanmasını kabul edecek olursak, Cumhurbaşkanını dolaylı olarak azletmenin yolu açılacaktır. Cumhurbaşkanından memnun olmayan bir parlamento çoğunluğu, süreyi kısaltacak bir değişiklik yapmak suretiyle azil yolunu kullanabileceklerdir.

Yapılan görüşmelerden sonra, Komisyonumuzca, Alt Komisyon metninin maddelerine geçilmesi oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Alt Komisyon metninin amaç ve kapsam maddesini düzenleyen 1, seçimde uygulanacak genel ilkeleri düzenleyen 2, seçim dönemi, seçim döneminin başlangıcı ve seçimlerin tamamlanması kenar başlıklı 3, seçim sistemi ve uygulanmasını düzenleyen 4 üncü maddelerinin görüşülmesi sırasında bazı üyelerimiz Anayasanın ilgili maddeleri ve seçim mevzuatında yer alan hükümlerin tekrarı mahiyetinde olduğundan bu maddelerin metinden çıkarılmasını önermiştir. Söz konusu maddeler Alt Komisyon metninde yer aldığı şekliyle Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Alt Komisyon metninin seçimin geri bırakılmasını düzenleyen 5 inci maddesinin görüşülmesi sırasında, bu maddenin Anayasal dayanağı olmadığı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 38 inci maddesine açıkça aykırılık taşıdığı gerekçesiyle metinden çıkarılmasına yönelik önerge Komisyonumuzca kabul edilmemiş, madde Alt Komisyon metninde yer aldığı şekliyle kabul edilmiştir.

Alt Komisyon metninin seçim yeterliliğini düzenleyen 6 ncı maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Alt Komisyon metninin aday gösterilmeyi düzenleyen 7 ve adaylarla ilgili bilgi ve belgelerde eksiklik kenar başlığını taşıyan 8 inci maddesinin görüşülmesi sırasında bazı üyelerimiz Anayasanın 101 inci maddesi ile seçim mevzuatındaki bazı hükümlerin tekrarı mahiyetinde olduğundan muhalif olduklarını söylemişlerdir. Bu maddeler Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Alt Komisyon metninin adaylığın incelenmesi ve geçici aday listesini düzenleyen 9, itiraz ve kesin aday listesini düzenleyen 10 uncu maddeleri Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Alt Komisyon metninin, adayların görevden ayrılması ve göreve dönmesi kenar başlığını taşıyan 11 inci maddesinin görüşülmesi sırasında; bazı üyelerimiz bu madde ile Başbakanı ayrıcalık tanıdığını, Cumhurbaşkanının milletin başı ve tarafsız olmasından kaynaklanan farklılığı ifade edecek düzenleme yapılması gerektiğini, kamu gücünü tamamen elinde bulunduranlar için hükümler getirilmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Bu düzenlemenin, seçilme hakkı bakımından eşitsizliğe ve adaletsizliğe yol açtığı, bu nedenle Anayasaya aykırı olduğu ifade edilmiştir. Milletvekili seçilme yeterliğini düzenleyen 76 ncı maddede öngörülmeyenler Cumhurbaşkanlığı adaylığı için öngörülmüştür. Bu açıkça Anayasanın 10 ve 76 ncı maddelerine aykırılık içermektedir. Bu itirazlara cevaben, 101 inci madde uyarınca tarafsızlığın Cumhurbaşkanı seçildikten sonra başlayacağı, Cumhurbaşkanı adaylarında milletvekili seçilme yeterliğinin arandığı, 2839 sayılı Kanununun 18 inci maddesinin bu nedenle Metne taşındığı bazı üyelerimiz tarafından söylenmiştir. 11 inci maddenin Anayasanın ilgili hükümleri ve TBMM İçtüzüğü'nün 38 inci maddesine açıkça aykırı olması sebebiyle Metinden çıkarılması amacıyla verilen önerge kabul edilmemiştir. Madde Alt Komisyon Metninde yer aldığı şekliyle Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Alt Komisyon metninin adaylıkta eksilmeyi düzenleyen 12 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Alt Komisyon metninin propagandayı düzenleyen 13 üncü maddesinin görüşülmesi sırasında 298 sayılı Kanunun propaganda ile ilgili düzenlemelerinin antidemokratik olduğu, Cumhurbaşkanı seçiminde de bu sıkıntıların yaşanacağı bazı üyelerimizce ifade edilmiştir. Özel radyo ve televizyonların propaganda döneminde istediği yayını yapabileceği, siyasi partilerin propaganda yapıp yapamayacağını belli olmadığı söylenmiştir. Bu itirazlara cevaben RTÜK Kanununda bu çerçevede düzenlemelerin yer aldığı belirtilmiştir. 13 üncü maddenin Anayasanın ilgili maddeleri ile TBMM İçtüzüğü'nün 38 inci maddesine aykırılık teşkil etmesi sebebiyle metinden çıkarılması yönünde verilen önerge Komisyonumuzca benimsenmemiş, madde Alt Komisyon metninde yer aldığı şekliyle Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Alt Komisyon metninin adalara yardımı düzenleyen 14 üncü maddesinin görüşülmesi sırasında, Cumhurbaşkanı adaylarının bu düzenleme ile bağış ve yardıma muhtaç hale sokulduğu, kutuplaşmanın iyice kendini göstereceği, Cumhurbaşkanlarının sermaye desteği ile bu makama gelmeleri durumunda tarafsız kalamayacağı bazı üyelerimizce ifade edilmiştir. Bazı üyelerimiz ise aday gösterilmekteki düzenleme nedeni ile sınırlı olacak adalara kademeli olarak Hazine'den seçim yardımı yapılmasını önermişlerdir. Ayrıca Yüksek Seçim Kurulunun adalara yapılan yardımları ve kaynağını seçimden önce halka açıklaması ve halkın, seçimden önce adayları kimin desteklediğini görmesi gerektiği, seçimden sonra bir şaibenin tespit edilmesi durumunda, sorumsuz bir makama karşı yapılacak bir şeyin olmadığı, seçim hesaplarıyla ilgili olarak adayların yeminli mali müşavirleri yetkili kılmaları gerektiği ifade edilmiştir. Mali müşavirlerin cezai sorumluluğu vardır; ancak avukatların böyle bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Bazı üyelerimiz Cumhurbaşkanlığı makamı bakımından adalara devletten eşit yardım yapılmasının eşitlik açısından doğru olacağını, seçildikten sonra Cumhurbaşkanı üzerindeki etkileri önlemek açısından yararlı olacağı, şeffaflık ilkesinin metne işlenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Komisyon Başkanı Burhan Kuzu, Cumhurbaşkanını halkın seçtiği ülkelerde bağışa dayalı, hazine yardımı ve karma sistem olmak üzere üç yöntemin bulunduğunu, sınırlarının benimsenmesinin kayıt altına alınmasının denetimi açısından önemli olduğunu söylemiştir. Yapılan görüşmelerden sonra, sözlü bir önerinin kabulü ile dördüncü fıkranın başına "seçimlerde şeffaflığın sağlanması amacıyla" ibaresi eklenmiştir. 14 üncü maddenin Anayasanın ilgili hükümleri ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 38 inci maddesine aykırı olduğu gerekçesi ile metinden çıkarılması yönünde verilen önerge Komisyonumuzca kabul edilmemiştir. Yapılan değişiklikle birlikte 14 üncü madde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Alt Komisyon metninin kullanılacak oy pusulasının şeklini düzenleyen 15, oy kullanma şeklini düzenleyen 16, oylamanın referandum şeklinde yapılması halinde oy kullanmayı düzenleyen 17 nci maddeleri Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir. Bu maddenin görüşmelerinde bazı üyelerimiz kahverenginin kırmızıya çevrilmesini istemiş, kırmızı rengin hayırı çağrıştıran bir renk olduğunu söylemişlerdir. Ancak, bu görüş kabul görmemiştir.

Alt Komisyon metninin seçim tutanakları ve sonuçların birleştirilmesini düzenleyen 18, seçimin ve birleştirme tutanağının iptalini düzenleyen 19, Cumhurbaşkanı seçiminin sonuçlandırılmasını düzenleyen 20 nci maddeleri Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Alt Komisyon metninin Cumhurbaşkanı tutanağın verilmesi ve andiçme törenini düzenleyen 22 nci maddesinin görüşülmesi sırasında, Anayasanın 79 uncu maddesi uyarınca, süreci Yüksek Seçim Kurulunun yürüttüğü ve mazbatayı Yüksek Seçim Kurulunun vermesi gerektiği bazı üyelerimizce ifade edilmiş, ancak, kabul görmemiştir. Madde Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Değiştirilen mevzuatı düzenleyen 22 nci madde, Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Alt Komisyon metninin Geçici 1 inci maddesi, Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin yedi yıl olduğu ve kendisi hakkında bu Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrası hükümlerinin uygulanmayacağını düzenlemektedir.

Bu maddenin görüşülmesi sırasında bazı üyelerimiz açıkça mevcut Cumhurbaşkanının bir daha seçime girmesinin düzenlediğini, herkese tanınan bir hakkın kendisinden esirgendiğini ve bu durumun eşitlik ilkesine aykırı olacağını ifade etmişlerdir. Anayasa değişikliğinden sonra görev süresi ile ilgili olarak tereddüt doğduğunu, bu konuda kanunla düzenleme yapılamayacağını, Anayasa değişikliği gerektiğini söylemişlerdir. Tersine işlem kuralı nedeniyle, referandumla kabul edilmiş bir kuralla ilgili tereddüdün yine referandumda geçmiş bir Anayasa değişikliği ile kaldırılması gerektiğini bazı üyelerimiz belirtmiştir. Aksi durum süreyi beş yıl olarak belirleyen halk iradesini kanunla değiştirmek anlamına gelecektir ki bu yanlış olacaktır. Burada müktesep hak söz konusu değildir. Hukuki statü söz konusudur. Anayasa hak değil, görev vermektedir. Cumhurbaşkanlığı onursal bir görevdir. Bu düzenleme, mevcut Cumhurbaşkanının seçme seçilme hakkını ihlal eden, şahsi bir düzenlemedir ve eşitlik ilkesine aykırıdır. Bazı üyelerimiz bu düzenlemenin Anayasaya aykırı olduğunu, 2010 Anayasa değişikliğinde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve Anayasa Mahkemesi için yapılan uygulamanın Cumhurbaşkanı için yapılmadığını, geçici madde ile Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne kanunla süre koyma yetkisi tanıdığını söylemişlerdir.

Geçici madde düzenlemesinin aleyhindeki bu görüşlere cevaben, burada ne müktesep hak, ne de kanunların geriye yürümezliği sorunu olduğu, tamamlanmış durumlara dokunulmazlık ilkesinin söz konusu olduğu söylenmiştir. Danıştay ve Anayasa Mahkemesinin muhtelif kararlarında hukuki güvenlik ilkesinden hareketle aynı sonuca vardıkları, Cumhurbaşkanının Anayasal konumunun bu ilkenin uygulanmasını zorunlu kıldığı ifade edilmiştir. Yasama organının, siyasetin işleyişinin tamamlanmış duruma dokunmadığı, değişiklikten sonra seçim yenilenmediği, eşdeğer farklı görüşlerin olması durumunda, yasama organının inisiyatif alabileceği, kurucu iktidar yetkisini kullanabileceği ve yasa ya da kararla sorunu çözebileceği, Yüksek Seçim Kurulunun bu çerçevede parlamentonun iradesiyle bağlı olduğu, Parlamentodan çıkan yasanın Anayasa Mahkemesi denetimine tabi olduğu dile getirilmiştir.

Geçici maddenin görüşülmesinde Komisyon Başkanı Burhan Kuzu, 23 üncü Dönemde Tasarının görüşülmesi sırasında Komisyona verilen muhalefet şerhinde şu anki Cumhurbaşkanının süresi, tekrar seçilebilmesi ve benzeri sorunların giderilmesinin neden düşünülmeyeceği şeklindeki eleştirinin yer aldığını, dolayısıyla bu eleştiri karşısında söz konusu düzenlemenin zorunlu olduğunu ifade etmiştir.

Bu madde üzerinde iki önerge verilmiştir. Önergelerden biri geçici maddenin Anayasanın ilgili maddeleri ile Türkiye Büyük Millet Meclisi İttüzüğünün 38 inci maddesine açıkça aykırı olması nedeniyle metinden çıkarılmasını içermektedir. Önerge Komisyonumuzca kabul edilmemiştir. Diğer Önergeyle geçici madde kanun yapım tekniği ve ifade düzgünlüğüne uygunluğu sağlama amacıyla yeniden yazılmaktadır. Bu düzenleme ile Anayasanın 101 inci maddesinin değişikliğinden önce seçilen tüm Cumhurbaşkanlarının, iki defa seçilememeleri dahil, Anayasanın değişiklik öncesi hükümlerine tabi olacağı öngörülmektedir. Bu Önerge Komisyonumuzca kabul edilmiştir. Kabul edilen önerge gerekçesi konusunda Alt Komisyon Raporuna atıf yapılmaktadır. Bu raporda maddenin gerekçesinde;

- Cumhurbaşkanının halk tarafından seçimini düzenleyen 5678 sayılı Kanun henüz yürürlüğe girmeden, 28 Ağustos 2007 tarihinde, Anayasanın, o tarihte yürürlükte bulunan önceki hükümleri uyarınca, Onbirinci Cumhurbaşkanının Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçildiği;

- 5678 sayılı Anayasa değişikliğine ilişkin Kanun, kabul edildiği dönemde yaşanan süreç sebebiyle, Onbirinci Cumhurbaşkanının halk tarafından seçileceği düşüncesinden hareketle kaleme alındığı, hatta Onbirinci Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilebilmesine imkan sağlayan seçim usulü hükümlerine ilişkin geçici 18 ve 19 uncu maddelerin de bu Kanun kapsamında düzenlendiği, bu yasama faaliyetleri kapsamında 5678 sayılı Kanuna, Cumhurbaşkanının görev süresine ilişkin olarak herhangi bir geçiş hükmü konulmadığı;

- Onbirinci Cumhurbaşkanının Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilmesi üzerine, 5678 sayılı Kanunun geçici 18 ve 19 uncu maddelerinin 16 Ekim 2007 tarihli ve 5697 sayılı Kanunla metinden çıkartıldığı, bu yasama faaliyetinin Anayasa Mahkemesi'ne götürüldüğü ve Anayasa Mahkemesi'nin 27 Kasım 2007 tarihli ve 2007/99 E. ve 2007/86 K. sayılı kararıyla bu Kanunun Anayasaya aykırı olmadığına karar verdiği, Onbirinci Cumhurbaşkanının, 5678 sayılı Kanunun öngördüğü usulle halk tarafından seçilmiş olması halinde görev süresi hususunda herhangi bir tartışma yaşanmamış olacağı;

- Seçildiği dönemde yürürlükte bulunan Anayasa hükmüne göre seçilip göreve başladıktan sonra, 5678 sayılı Kanunun halkoylamasında kabul edilerek yürürlüğe girmesi üzerine, Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresiyle ilgili değişik görüşler ortaya çıktığı ve konunun tartışıldığı;

- Türkiye Cumhuriyeti Devletinin başı olan, Türkiye Cumhuriyetini ve Milletini birliğini temsil eden bu Makamın, görev süresi sebebiyle tartışma konusu yapılmasının önlenmesi ve görev süresine ilişkin belirsizliğin ortadan kaldırılması gerektiği;

- Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin, seçimini düzenleyen hukuk kurallarında öngörülen süre olduğu konusunda, geçiş hukuku bakımından bir tereddüt bulunmadığı, esasen Cumhurbaşkanlığı Makamının anayasal yapısının da aynı sonucu zorunlu kıldığı, aksi halde kurucu iktidarın ya da yasama organının görev süresine müdahale etmesi suretiyle bu Makamın istikrarsızlaştırılmasının teamüli yolunun açılacağı, oysa Anayasanın 105 inci maddesinin üçüncü fıkrası hükmü dışında yasama organının görevdeki Cumhurbaşkanının görev süresini etkileyebilecek girişimlerini önleyici mahiyette olduğu;

- Anayasanın 101. maddesinin önceki halinde süreyle ilgili kullanılan ifade dikkate alındığında, Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin yedi yıl olduğu, önceki metnin, yürürlükteki farklı olarak, genel bir süre (“görev süresi beş yıldır”) belirtmek yerine, kişiselleştiren bir ifade (“yedi yıllık bir süre için seçilir”) kullanmayı seçtiği, eğer Cumhurbaşkanının süresi bir genel ifade ile (“görev süresi yedi yıldır” gibi) belirtilmiş olsaydı bir başka genel ifade ile sürenin değiştiğinin söylenebileceği, süreyi seçilen Cumhurbaşkanının şahsında somutlaştıran bir ifadenin (“yedi yıllık bir süre için seçilir” ifadesi) sonradan yapılan bir değişiklik ile sürenin farklılaştırılmasına imkan vermediği, değişiklik öncesi metnin lafzi yorumunun da konuyu açıklığa kavuşturduğu;

• Esasen mevcut Cumhurbaşkanının görev süresi konusunda, hukuki bakımdan sorunlu bir taraf yoksa da konjonktürel olarak dile getirilen bazı tereddütlerin kesin şekilde ortadan kaldırılması için bir yasama iradesi gerektiği, bu konuda bir başka kurumun değil sadece Türkiye Büyük Millet Meclisinin yetkili olduğu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu yetkisini bir yasama iradesiyle ortaya koyması gerektiği, bu yasama iradesinin kanun şeklinde de tezahür edebileceği, Anayasada Cumhurbaşkanının göreviyle ilgili beş yıllık süre halk tarafından seçilmiş Cumhurbaşkanıyla ilgili bir genel düzenleme olduğu, Parlamento tarafından seçilmiş Cumhurbaşkanının süresi konusunda bir şey söylemediği, dolayısıyla mevcut Cumhurbaşkanının süresiyle ilgili Anayasada açık bir düzenleme bulunmadığı, geçiş hükümlerinin Anayasayla düzenlenmesi gerektiğine dair bir anlayış ve uygulamanın hukuk sistemimizde bulunmadığı;

• Onbirinci Cumhurbaşkanının Anayasanın, 5678 sayılı Kanunla değiştirilmeden önceki hükümleri uyarınca seçildiği bu yüzden görev süresinin yedi yıl olduğu, sonradan yürürlüğe giren Anayasa değişikliği ile söz konusu sürenin uzatılmasının veya kısaltılmasının “kanunların geriye yürümezliği” ve “hukuki güvenlik” ilkeleri gereğince mümkün olamayacağı, bunun aksinin kabulü halinde Mecliste, Anayasayı değiştirecek güce sahip çoğunluk karşısında, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin başı olan, Türkiye Cumhuriyetini ve Milletin birliğini temsil eden Cumhurbaşkanlığı Makamının korumasız kalacağı, bu durumun aynı zamanda görevdeki bir Cumhurbaşkanının fiilen azli sonucunu doğuracağı;

• 5678 sayılı Kanunla Anayasada yapılan değişikliğin, mevcut Cumhurbaşkanına da uygulanacağını iddia etmenin aynı anda yürürlüğe giren hükmün bir bütünlük içinde uygulanması ilkesiyle bağdaşmayacağı, hukukun temel ilkelerine aykırı olacağı, normun bütünlüğü ilkesinin bunu gerektirdiği;

• Kanun Tasarısına eklenmesi önerilen düzenlemenin, Anayasa Mahkemesi’nin, Danıştay’ın ve Yüksek Seçim Kurulu’nun kararlarıyla da uyumlu olduğu;

• Daha önceki Cumhurbaşkanlarında olduğu gibi Onbirinci Cumhurbaşkanının da Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından, bir daha seçilmemek üzere ve 7 yıllık bir süre için seçilmiş olduğu hususunda tereddüt bulunmadığı, önerge ile Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin usul ve esasların düzenlendiği kanunda mevcut Cumhurbaşkanının görev süresine ilişkin olarak yaşanan tereddüdü de gidermeye yönelik bir geçiş hükmü düzenlemenin amaçlandığı, önergenin hukuk bilimi ve hukuk devleti ilkesi bakımından aslında açık olan bir konuda normatif kesinliği sağlamayı amaçladığı, ifade edilmektedir.

Esasen, mevcut Cumhurbaşkanının seçildiği dönemde, referandum öncesi hukuka tabi olması nedeniyle süresinin yedi yıl olduğunda ve en çok bir defa seçileceğinde hiçbir kuşku yoktur. Nitekim Hükümet Tasarısında bu konuda düzenleme ihtiyacı duyulmamıştır. Ne var ki, son günlerde gerek siyasi alanda gerekse akademik çevrede bu husus tartışmaya açılınca, bu konuda açıklayıcı niteliğe sahip bir düzenleme yapılması zorunlu hale gelmiştir. İşte geçici madde konulmasının tek amacı buna yöneliktir.

Alt Komisyon metninin yürürlük ve yürütmeyi düzenleyen 23 ve 24 üncü maddeleri Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Alt Komisyon metninin tümü ve Komisyonumuza redaksiyon yetkisi verilmesi oya sunulmuş ve kabul edilmiştir.

Raporumuz Genel Kurulun onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan
Burhan Kuzu
İstanbul

Başkanvekili
Mustafa Şentop
İstanbul

Sözcü
İsmet Su
Bursa

Kâtip <i>Fatoş Gürkan</i> Adana	Üye <i>Uğur Bayraktutan</i> Artvin (Tasarının tümüne muhalifim) (Muhalefet şerhi ektedir)	Üye <i>Semiha Öyüş</i> Aydın
Üye <i>Canan Candemir Çelik</i> Bursa Üye <i>Bedii Süheyl Batum</i> Eskişehir (Muhalifim) (Muhalefet şerhi ektedir)	Üye <i>İdris Şahin</i> Çankırı Üye <i>Adem Yeşildal</i> Hatay	Üye <i>Şuay Alpay</i> Elazığ Üye Sinan Oğan İğdir (İmzada bulunamadı)
Üye <i>Nevzat Korkmaz</i> Isparta (Muhalifim) (Muhalefet şerhi ektedir)	Üye <i>Ali Özgündüz</i> İstanbul (Muhalifim) (Muhalefet şerhi ektedir)	Üye Ercan Cengiz İstanbul (İmzada bulunamadı) (Muhalefet şerhi ektedir)
Üye <i>Mihrimah Belma Satır</i> İstanbul	Üye <i>Ali Aşlık</i> İzmir	Üye <i>Rıza Mahmut Türmen</i> İzmir (Muhalifim) (Muhalefet şerhi ektedir)
Üye <i>Atilla Kart</i> Konya (Muhalefet gerekçesi ektedir)	Üye <i>Ayşe Türkmenoğlu</i> Konya	Üye <i>Faruk Bal</i> Konya (Muhalifim) (Muhalefet şerhi ektedir)
Üye <i>Hilmi Bilgin</i> Sivas	Üye <i>Yahya Akman</i> Şanlıurfa Üye <i>Yusuf Başer</i> Yozgat	Üye <i>Fatih Çiftci</i> Van

MUHALEFET ŞERHİ

16.01.2012

• **1/487 sayılı Komisyon Raporu;** Anayasa'nın 2, 6,10,11, 67, 79 ve 102 ve 175. maddelerine aykırı olup; ayrıca **Anayasal ihlâl** boyutlarında hukuksuzluklar içermesi sebebiyle mezkûr tasarıya **muhalefet ediyoruz. Söyle ki;**

(I) **“Geçici madde 1 ile”** getirilen düzenleme sonucunda, Anayasal anlamda **yetki gaspı** yapılmış ve Anayasal sistem **sabote** edilmiştir.

(1) Türkiye Cumhuriyeti'nde 1924 tarihli Anayasadan başlanarak, Cumhurbaşkanlığı görev süresi hep Anayasalarla **hüküm altına alınmıştır**. Türkiye Cumhuriyeti'ni yöneten **İradeler**, Devletin en üst Makamı olan Cumhurbaşkanlığı görev süresinin **Anayasal teminat** altına alınması gereğini duymuşlardır.

Nitekim, mevcut Anayasa düzenlemesi olan 102. maddede de **aynı irade** ortaya çıkmıştır. 31.05.2007 tarihinde düzenlenen 5678 sayılı Anayasa değişikliğiyle, **“Cumhurbaşkanlığı görev süresinin 5 yıl olduğu ve en fazla 2 kez seçilebileceği”** hüküm altına alınmıştır.

5678 sayılı Anayasa düzenlemesinin çerçeve 6. maddesinin, **“Geçici 18 ve 19. maddelerinde”** bu durum daha da somutlaştırılmış, **“11. Cumhurbaşkanı”** ifadesi kullanılarak, **Anayasa Koyucu'nun** bu yöndeki iradesine tereddüde yer vermeyecek ölçüde açıklık kazandırılmıştır. **CHP Grubunun ve Komisyon Üyelerinin**, Referandum Takvimi ve uygulama zorunluluğu sebebiyle, **“11. Cumhurbaşkanı”** ifadesinin kullanılmaması yönündeki **uyarı ve önerileri**, o dönem **“egemen olan”** Siyasi irade tarafından **kaale** alınmamıştır.

Bu arada, 28 Ağustos 2007 tarihinde 11. Cumhurbaşkanı'nın TBMM tarafından seçilmiş olması, bunun devamında ise **5697 sayılı Kanun ile, 5678 sayılı Anayasa Değişikliğine ilişkin Referandum Metni** içinden **geçici 18 ve 19. maddelerinin çıkarılmış olması** yönündeki gelişmeler; yukarıda sözü edilen ve 31.05.2007 tarihinde ortaya çıkan **“5 yıl ve 2 dönem”** şartı ve çerçevesini **ortadan kaldırmayan** niteliktedir.

Zira, 16.10.2007 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan; 5697 sayılı Anayasa düzenlemesinde süreye yönelik olarak **7 yıl olduğuna dair** bir düzenleme yapılmamış olmakla; 31.05.2007 tarihli **Siyasi İrade** varlığını korumakta ve sürdürmektedir. Siyasi İrade bu noktada süre konusunda **irade değişikliğine** girmiş olsa veya bu yönde ihtiyaç duymuş olsa idi, bu durumu **5697 sayılı Anayasa Değişikliği** düzenlemesinde **açık bir şekilde** dile getirebilirdi.

(2) **Anayasa'da yeralan ve “görev süresine” ilişkin olan bir düzenlemenin yine Anayasa ile değiştirilmesi ve düzenlenmesi zorunluluğu sonucu olarak**, gerek **TBMM Başkanı'nın** görev süresine ilişkin olarak 12.09.2010 tarihli Referandum ile değiştirilen **94/3. madde** düzenlemesinde ve gerek Anayasa Mahkemesi Üyelerinin görev süresiyle ilgili **geçiş düzenlemesini** getiren yine 12.09.2010 tarihli Referandum ile değiştirilen **147/1. maddelerinde** bu düzenlemeler **Anayasal düzenleme** yoluyla yapılmıştır. **TBMM** bu yönde iradesini açık bir şekilde ortaya koymuştur.

Henüz 1 yıl kadar evvel yapılan Anayasal düzenlemelerde **Anayasa Hukukunun bu temel ilkesinin** gereğini yerine getiren Siyasi İktidarın iş bu düzenlemede ise, bu nitelikte Anayasal düzenlemeye gerek görmemesi **tutarsızlıktan öte; hukuk, demokrasi ve milli irade** konularındaki keyfilik ve sorumsuzluğu göstermektedir.

Özetle, bu yönde bir irade değişikliği yapıldığına dair herhangi bir irade beyanı mevcut olmadığından, Anayasa Komisyonu'nda kabul edilen geçici madde - I'nın anayasal ve hukuksal dayanağı yoktur.

● **Sözü edilen oluş şekli ve safahat karşısında**

ortaya çıkan Anayasal gerçek sudur;

Cumhurbaşkanlığı görev süresi, Cumhuriyet tarihi boyunca yapılan uygulama ve mevcut Mer'i Mevzuat karşısında **normatif** olarak Anayasal düzenleme ile yapılmalıdır. Süreyi etkileyecek ya da iddiaya göre belirsizlik yaratan bir durum söz konusu ise, bu belirsizliği giderecek düzenlemelerin de **Anayasal düzeyde** yapılması zorunluluğu vardır.

Bir diğer husus; Hukuk Devletlerinde mevcut normatif bir düzenlemede değişiklik yapılmak isteniliyor ise, yine **eş değer** düzeyde bu iradenin ortaya konulması zarurettir. Hukuki **teminat ve istikrara** müdahale edilmemesi, keyfiliklerin önlenmesi için İdare Hukukunda kabul edilen **“Paralellik İlkesinin”** gereği olarak da, **bu Anayasal kültüre** uymak gerekmektedir.

Siyasi İktidarın, Parlamento aritmetiğindeki **kritik eşik** sebebiyle, Anayasal düzenlemede sıkıntı yaşayabileceği endişesiyle **yasal düzenleme** yolunu seçtiği görülmektedir.

Komisyon’da, Hükümet adına hazır bulunan Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ’ın bu konudaki açıklamaları demokrasi adına **kaygı ve dehşet** vericidir. **Adı geçen; Anayasa’da açıklık olmaması, belirsizlik ya da tereddüt hasıl olması durumunda,** Anayasa’yı değiştirmek konusunda Parlamento’nun **“Takdir Yetkisinin”** bulunduğu bahisle, bu konuda **yasal düzenlemeyle** sonuç alınabileceğini ifade etmiştir. Ancak, unutulmaması gereken **temel gerçek şudur;** demokrasilerde Parlamentolar ya da Siyasi İktidar Grupları **çoğunluklarına dayanarak** istedikleri konularda **yasal ya da anayasal düzenleme** yapamazlar. Anayasal düzenlemelerin, hangi şartlarda yapılabileceği ve hangi prosedüre tâbi olduğu, **Anayasamızın 175. maddesinde âmir ve açık** bir şekilde düzenlenmiştir.

Bu sebeple ve ayrıca Anayasanın 6. Maddesinde yer alan “Yetkili Organların” yetkilerini Anayasa’nın koyduğu esaslara göre kullanacakları yönündeki hüküm doğrultusunda, Anayasal düzenlemelerinin usul ve esasları konusunda Siyasi İktidar ya da Parlamentoların **takdir yetkisi** yoktur. Anayasa değişikliğine ilişkin hükümler herkes için **âmir** nitelikte olup, yine herkes için **bağlayıcıdır.**

● Anayasa ve demokrasinin **bu temel ve vazgeçilmez ilkeleri karşısında;** bu ilkelere aykırı **bir anlayış ve uygulama içine girilmesinin ve bunda ısrar edilmesinin, demokrasi kavramıyla bağdaşmasının söz konusu olamayacağı açıktır.** Siyasi İktidar, **Makyavelist** yöntem ve yaklaşımlarla ve **dayatmacı** anlayışıyla Anayasal sistemi **sabote** etmiştir.

Komisyon Raporu öncelikle bu yönüyle **Anayasal sakatlık** ile **malûldür.**

(3) Yukarıdaki anlatımlarımız çerçevesinde, mevcut Cumhurbaşkanı’nın, 28 Ağustos 2012 tarihinden sonra tesis edeceği tüm işlemlerin Anayasal dayanağı söz konusu olamayacağından, Anayasal sistemde bu anlamda da kaotik bir dönem söz konusu olacaktır.

Cumhurbaşkanı’nın bu tarihten sonra tesis edeceği tüm işlemler **hem siyaseten** ve hem de **Anayasal olarak** tartışılır hale gelecektir. Bu durum, toplumda mevcut olan **ayrışma ve kutuplaşma** sürecinin daha da ileri boyutlara tırmanmasına yol açacaktır.

Cumhurbaşkanlığı Makamı’nın **meşruiyeti tartışmaları** Ülkemiz gündemini **tıkayacaktır.**

(II) Getirilen düzenlemeyle **“Yeni Kenan Evren’lerin”** önu açılmakta, **1982 Anayasası’ndaki** otoriter yapı, **“Orta Asya Tipi Demokrasi’ye”** dönüştürülmektedir. Mevcut Anayasal sistem, teknik anlamda da **ucubeleştirilmiştir.**

(I) Siyasi İktidar, Anayasal sistemimiz içinde mevcut olan **Parlamentar Demokrasiye** yönelik olarak, **Halktan aldığı yetkiyle elbette** değişiklikler yapabilir. Anayasal sistem içinde, **“Görev-Yetki-Sorumluluk”** dengelerini yeniden tesis ederek, tercihini **“Başkanlık, Yarı Başkanlık ya da Parlamenter Sistemden”** yana kullanabilir.

Bu takdirde yapılacak Anayasal düzenlemelere yönelik **eleştiri, kaygı ve öneriler** ise zemini içinde ayrıca ve elbette yapılacaktır. Getirilen düzenleme, bu Anayasal sistemlerden **hiçbirisinin temel karakteristiğini** taşımamaktadır. Bu düzenleme, **Anayasa Komisyonu Başkanının da kabul ve itiraf ettiği** gibi, artık Anayasa tekniği anlamında “**ucube**” bir sistemdir.

Getirilen bu sistemin, **Demokrasi ve Parlamenter sistemlerde** örneği yoktur. Siyasi iktidar Sözcüleri tarafından örnek olarak gösterilmek istenilen **Avusturya, Finlandiya** gibi ülkelerdeki düzenlemeler de **emsal niteliğinde** olamaz. Zira, sözü edilen ülkelerin **sosyokültürel ve Anayasa yapımı tarihlerindeki** dinamiklerin farklılığı bir tarafa, O ülkelerdeki düzenlemelerde, Cumhurbaşkanları'nın **anayasal anlamda sorumsuzluğu söz konusu değildir**. Cumhurbaşkanlarının **yasal ve anayasal sorumlulukları belirlenmiştir**.

Siyasi İktidar Sözcüleri bu aşamada bile, çıkar ilişkileri yapılanmasıyla görev yapan medya gücü ve başka dinamikler ile, bilgi kirliliği ve karartma yapmaya devam etmektedir.

Bilindiği gibi, Anayasanın 101 ila 122. maddeleri arasında, “**Yürütme organının**”, görev ve yetkileri ve sorumlulukları düzenlenmiştir.

Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri 104. maddede belirlenmiştir.

Cumhurbaşkanı 104. maddede sayılan **geniş yetkilere** sahip olmasına rağmen, Anayasal anlamda **sorumsuzdur**.

12 Eylül'ü yapan 5 kişilik İhtilal Komitesi'nin, 7. Cumhurbaşkanı **Kenan Evren'i** gözönüne alarak yaptığı bu düzenlemedeki temel amaç; “**...bir taraftan Cumhurbaşkanını geniş yetkilerle donatıp, diğer yünden ise hiçbir yasal ve anayasal sorumluluk getirmemek...**” yoluyla, **12 Eylül İhtilali'nin** yaratmış olduğu **antidemokratik anayasal yapının ömrünü** bu yolla **egemen kılmak** idi.

Mevcut Komisyon Raporu düzenlemesiyle, ihtilal mantığı ve kurgusu içinde, **Kenan Evren'leri** korumaya yönelik olan bu düzenleme daha ileri boyutlara taşınmış olmaktadır. **Bilim Adamı misyonuna** sahip olan tüm Akademisyenler, bu tür bir düzenlemenin, “**...Demokrasiyle bağdaşmadığını, yetkiyle birlikte, paralel olarak sorumlulukların ve denetim yollarının da belirlenmesi gerektiğini...**” hep ifade etmişlerdir.

Gerek sağ ve gerek sol ideolojiye mensup olan, Aydın namusuna ve tutarlılığına sahip olan tüm Bilim Adamları ; 12 Eylül 1980'den bu yana bu temel Anayasa gerçeğini hep dile getirmişlerdir.

Aslında, **bu vakıa bile başlı başına;** Siyasi İktidarın, **demokrasi ayıbı ve sakatlığını** bir kez daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

İşte bu kronoloji içinde getirilen iş bu düzenlemeyle, **12 Eylül İhtilali'nin yarattığı bu antidemokratik yapı,** tam anlamıyla ve tüm Kurumlarıyla “**İhtilal Hukuku**” boyutlarına ulaştırılmış olmaktadır.

12 Eylül 1980-6 Aralık 1983 dönemindeki İhtilal Kanunlarının değiştirilmesine yanaşmayan AKP İktidarının ; demokrasi ve milli iradeyle ilgisinin olmadığı, **demokrasiyi antidemokratik amaçları için araç** olarak kullandığı bir kez daha doğrulanmış olmaktadır.

(2) 10 yılı bulan AKP İktidarıyla birlikte, Kamu Bürokrasisinde oluşturulan **Parti Devleti ve Polis Devleti** yapılanmasının yanına, bu suretle **Anayasal Hiyerarşi** yapılanması eklenmek suretiyle, **Fiili Başkanlık** sistemi İhdas edilerek, “**Orta Asya Tipi Demokrasi**” inşa edilmiş olmaktadır.

Böylece; bir taraftan, Halkoyuyla ve seçimle gelen, Anayasal sistemde çok geniş yetkilere sahip olan, ancak, Halkoyuyla gelmesine rağmen **hiçbir Anayasal denetime** (Meclis **soruşturması ve benzeri**) **tâbi olmayan, adeta bir Kral gibi ülkeyi yöneten bir Cumhurbaşkanı;**

diğer taraftan ise, seçimle gelen ve en üst düzeyde görev yapan ve Anayasal yetkileri birbirinin içine giren 2 Makam arasında doğması kaçınılmaz **Anayasal Yetki ve İktidar Kavgası** mücadeleleri sonucunda oluşacak bir **Fetret Yapılanması.....**

“Kifayetsiz, muhteris ve öngöründen uzak” bir siyaset anlayışının Türkiye’yi getirdiği **sorumsuz, maceracı ve öngöründen uzak, kişisel ve siyasi konjonktüre ve hesaplara göre** düzenlenmek istenilen bir Anayasal düzenlemeyle karşı karşıyayız.

(III) Komisyon Raporunun 5. **maddesinin** Anayasal dayanağı yoktur. 11, 13 ve 14. Maddeler ise, Cumhurbaşkanlığı seçiminin **hukuki güvenirliliğini ve meşruiyetini** etkileyecek nitelikte hukuk ihlallerini bünyesinde barındırmaktadır.

(1) “Seçimin Geri Bırakılması” başlıklı 5. Maddenin, Anayasal dayanağı yoktur.

Anayasal dayanak bulunmaması ve doğrudan doğruya Anayasa’nın 78 ve 102. maddelerine aykırı düzenleme yapılması sebebiyle; bu ilkelere aykırı yasal bir düzenleme yapılmış olması, **hukuka ve Anayasa tekniğine** açıkça aykırıdır. **Bariz ölçülerde anayasal bir ihlâl yapılmıştır.**

(2) Raporun 11, 13 ve 14. maddelerindeki düzenlemeler ise, **Anayasa hukuku sistematığı yanında**; hukukun genel ilkelerine de aykırıdır.

“Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin usul ve esasları” düzenleme amacıyla getirilen tasarı, tamamen **Kişiyeye Özgü** düzenlemeler içermektedir. Hukuk tekniğine göre, **genel ve soyut ve kapsayıcı** nitelikte ilkelerin belirlenmesi gerekirken, **adrese teslim** bir düzenleme getirilmek istenilmiştir.

(a) Tasarı ve Raporun 11. maddesindeki düzenlemede, **“Adayların Görevden Ayrılması ve Göreve Dönmesi”** başlığıyla, **“Kamu Görevlilerinin Seçime İştirak Etme”** esasları belirlenmiştir. **Buna göre**; Yargı mensupları, Üniversiteler, YÖK, RTÜK, Siyasi Partilerin İl ve İlçe Yöneticileri, Belediye ve İl Genel Meclisi Üyeleri, Kamu Bankaları gibi **somut ölçüler** getirilerek; bu Kişilerin, **aday listesinin kesinleştiği tarih itibariyle görevlerinden ayrılmış sayılacakları** hüküm altına alınmıştır.

Yargıç’lar ve bu mesleklerden sayılanlar ile Subay ve Astsubaylar hariç olmak üzere, **Cumhurbaşkanı adayı olarak seçime iştirak edenlerin, eski görevlerinin iade hakları da saklı** tutulmuştur.

Ancak, Cumhurbaşkanlığı seçimine **Meclis Başkanı, Başbakan, Bakan ya da Milletvekili** konumunda iken aday olmak isteyen kişilere yönelik olarak, **adaylık süresi içinde istifa etmeleri yönünde** herhangi bir düzenleme öngörülmemiştir. Bu konumda bulunan adayların, **böylesine üstün bir Kamu gücü, yetki ve Devlet imkanlarını** kullanırken aday olmaları halinde, **diğer adaylar aleyhine haksızlık** yapılacağı ve seçimin adaletine ve sonuçlarına **gölge düşeceği** açıktır.

Bu yöndeki bir düzenleme en başta **Anayasa’nın 10. Maddesine** aykırı olacaktır. Bu noktada, **İktidar Sözcüleri tarafından**, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 18. Madde değişikliğinin **örnek ve dayanak** olarak gösterilmesi de; Cumhurbaşkanlığı görevinin **konumu, saygınlığı ve devletin başı olması** gibi özellikleri göz önüne alındığında, anlamsız ve dayanaksız kalmaktadır.

Getirilen bu madde açıkça **Başbakan’ın, Cumhurbaşkanı adayı** olması sürecinde, Kamu gücü ve Devlet imkanlarıyla **haksız ve adaletsiz** propaganda yapmasının önünü ve yolunu açmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti’nde aday olmak isteyen diğer yurttaşlar ise, adaylık sürecinde **“göstermelik aday”** olarak ve **sözde seçime meşruiyet** kazandırma amacıyla kullanılmış olacaklardır.

(b) Propaganda ve Adaylara Yardım başlıklı, 13 ve 14. maddelerde de **ciddi anlamda hukuka aykırılıklar** söz konusudur.

TRT vasıtasıyla yapılacak propaganda çalışmalarında, Anayasanın **67 ve 79. maddelerinin ihlâli** durumu söz konusu olacaktır. “**Adaylara Yardım Başlıklı**” 14. maddede ise, bağış öncesinde **herhangi bir yasal denetimin olmaması**, yardım yapacak kişi ve kuruluşların bu konudaki **mali denetimlerinin** belirsizliği; **Cumhurbaşkanı seçiminin finansal kaynakları** konusunda çok büyük **kuşku ve endişeleri** beraberinde getirecektir.

Parlamente yapımızdaki finansal zafiyetler ve belirsizlikler, Cumhurbaşkanlığı seçimine de taşınmış olacaktır. Parlamento sistemde eksik olan **şeffaflık ve denetimsizlik** hali Cumhurbaşkanlığı seçimine de **aynen yansıtılmış** olacaktır. Seçim öncesi yapılması gereken denetimlerin **seçim sonrasına** bırakılmış olması hiçbir şekilde kabul ve izah edilemez.

Bu yolla yapılacak denetimin, daha önce yapılmış ihlallerin fiili sonuçlarını ortadan kaldırması ve doğmuş olan kamu zararlarını telafi etmesi mümkün değildir.

Kaynağı belirsiz sermaye grupları tarafından oluşturulacak fonlar üzerinden yapılacak bir Cumhurbaşkanlığı seçiminin, Anayasal sistemde yaratacağı tahribatlar başlı başına bir sorun olarak karşımıza gelecektir. Böylece “**kayıt dışı propagandaya ve finansmana**” fırsat verilmiş olacaktır. Böyle bir propaganda dönemi sonucunda ise, Cumhurbaşkanlığı seçiminin bu anlamda da “**meşruiyeti**” tartışılır hale gelecektir.

(IV) Açıklanan sebeplerle, TBMM Anayasa Komisyonlarının müktesebatı, ciddiyeti ve tarihi sorumluluğuyla bağdaşmayan bir rapor söz konusudur.

(1) Türkiye'nin yakın geleceğinde Fetret yapılanmasını yaratması kaçınılmaz olan böyle bir düzenlemenin **tarihi sorumluluğuna ve vebaline** ortak olmak istemiyoruz.

Tarih önünde, Siyasi İktidarı uyarmak ve kamuoyunu da bu anlamda **doğru bilgilendirmek** sorumluluğuyla karşı karşıyayız.

22. Yasama Döneminde birçok zeminde ve **4 Mayıs 2007 tarihli Anayasa Komisyonu** toplantılarında dile getirdiğimiz eleştiri ve kaygılar maalesef AKP İktidarlarının **hukuk ve kural tanımaz** uygulamalarıyla büyük ölçüde hayata geçmiştir.

(2) 12 Eylül 1980 ihtilalinin tümüyle başaramadığı Anayasal Sistem yapılanması, iş bu Tasarı ve Komisyon Raporuyla büyük ölçüde tamamlanmış olmaktadır.

Demokrasi ve hukukun nisbi kısıntıları bu düzenlemeyle yok edilmektedir.

Siyasi İktidar, bu Tasarıyla, **siyaseten ve anayasal** olarak vermesi gereken “**Hesap Verme**” mekanizmalarını tümüyle ortadan kaldırmaktadır.

Demokrasi ve hukukun içi tümünden boşaltılmaktadır.

Bu ve benzeri düzenlemelerle, Cumhuriyet'in değer ve kazanımlarını **etkisiz kılmaya** yönelik olan “**ideolojik saldırılar**”, en üst düzeyde **koruma altına** alınmaktadır.

“**Rövanş husumetiyle**” toplumu ayrıştıran süreç giderek tırmanmaktadır.

(3) Anayasa yaparken bile, toplumu ayrıştıran bir siyaset anlayışına sahip olan Siyasi İktidar, getirilen bu düzenlemeyle bir taraftan “yeni Kenan Evren’leri” güvenceye almakta; bir taraftan da “Orta Asya Tipi Demokrasiyi” inşa etmek istemektedir.

Yakın siyasi tarihin, Demokrasilerin akıbeti konusunda ortaya koyduğu toplumsal gerçek şudur;

Fransız Kamu Hukukçusu **G.Wedel’in** deyiimiyle;

“**...Demokrasi, siyasi partiler olmaksızın yaşayamaz; ancak, siyasi partiler yüzünden de son bulabilir...**”

Cumhuriyet Halk Partisi: Parti Devleti ve Cemaat yapılanmalarıyla, Türkiye Cumhuriyeti'nin değer ve kazanımlarının yok edilmesine, Türkiye'de **faşizmin** en üst düzeyde kurumsallaşmasına fırsat vermeyecektir. Cumhuriyet'in değer ve kazanımlarının, **demokrasiyle taçlandırılması** konusunda da **tarihi işlevinin** gereğini yapacaktır.

Bu değerlendirmelerle, Tasarı ve Komisyon Raporu'na **muhalefet ettiğimizi** beyan ediyoruz.

Uğur Bayraktutan

Artvin

Ercan Cengiz

İstanbul

Bedii Süheyl Batum

Eskişehir

Rıza Mahmut Türmen

İzmir

Ali Özgündüz

İstanbul

Atilla Kart

Konya

MUHALEFET ŞERHİ

Anayasa komisyonunda ele alınan tasarının esas olarak “parlamentar sistem”e aykırı olduğu ve parlamentar sistemin işleyişinde yeni ve telafisi mümkün olmayacak zararlara yol açabileceği ülkemizi içinden çıkılmayacak, anayasal bir kaos ve karmaşaya sürükleyebileceği komisyon görüşmeleri esnasında, iktidar partisi üyelerine hatırlatılarak şu görüş ve itirazlara yer verilmiştir:

1.) Egemenlik Kayıtsız, Şartsız Milletindir. (AY, m. 6)

2.) Türk Milleti, bu egemenliğini, anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır. (AY, m. 6)

3.) Parlamentar sistem, yasama, yürütme ve yargı olarak adlandırılan KUVVETLERİN AYRILIĞI ve ancak, medeni bir iş bölümü ve işbirliği anlayışı içerisinde uyumlu çalışması esasına dayanır. (AY, Başlangıç hükümleri)

4.) Yürütme yetkisi ve görevi Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve Kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir. (AY, m. 8)

5.) Cumhurbaşkanı'nın resen yaptığı işlemler aleyhine Anayasa Mahkemesine ve yargı mercilerine başvurulamaz. Tek başına yaptığı işlemler haricindeki bütün kararları Başbakan ve ilgili Bakanlarca imzalanır. Bu kararlardan Başbakan ve ilgili Bakan sorumludur. (AY, m. 105)

6.) Anayasal sistemimizde, Cumhurbaşkanı, klasik parlamentar sistemlerde rastlanılmayacak kadar önemli görev ve yetkilere sahiptir. (AY, m. 104)

7.) Parlamentar sistemde, parlamentonun çoğunluğunca seçilen Cumhurbaşkanı, devletin başı sıfatı ile devletin birliğini temsil eder. Türk Anayasal sisteminde bu denli önemli yetki ve görevleri olan Cumhurbaşkanı'nın, hükümet ile arasında bugüne kadar sistemi sarsan bir uyumsuzluğa ortaya çıkmamışsa, bunun sebebi, hükümete siyasi gücünü veren halkın oyları ile seçilmiş olmasıdır. Zaman zaman yaşanan tartışmalar, hükümetin, halkın oyu ile gelmiş olduğunu hatırlatması ile son bulmuştur.

8.) Cumhurbaşkanı'nın doğrudan halkın oyu ile seçilmesi, sistemde istikrarın güvencesi sayılan ve hükümetin sahip olduğu bu argümanı işlevsiz kılacaktır. İki turlu bir seçim sisteminde Cumhurbaşkanı'nın, hükümetten daha fazla oy alıp seçilmesi, farklı siyasi kanattan olması ihtimali çok yüksektir. Aynı siyasi çizgiden gelseler bile, yetki kullanımında ortaya çıkabilecek uyumsuzluk, yürütmenin fiilen iki başlı olmasına ve sistem karmaşasına yol açabilecektir.

9.) Parlamentar sistemlerde böyle bir çift başlılık düşünülmediği için bu karmaşayı ortadan kaldıracak mekanizmalarda öngörülmemiştir. Bu, anayasal sapma, ülkede rejim ve sistem kavgasına yol açabilecek, ülkede “hükümetçiler” ve “Cumhurbaşkanı tutanlar” gibi saflar ortaya çıkaracaktır.

Hatta bu kutuplaşmadan dolayı, yürütme başlığı altındaki bürokraside ve birçok atamanın Cumhurbaşkanı ve hükümetin kontrol ettiği mekanizma içinde yapıldığı yargıda, seçim sonrası, bir takım hesaplaşmalar, tasfiyeler ya da vicdani olmayan terfi ve taltifler olarak da karşımıza çıkabilecektir.

10.) Bu bakımdan, parlamentar sistemde, “yetkili ve sorumlu Başbakan” ile “yetkili ama sorumsuz Cumhurbaşkanı” arasındaki çift başlı bir yapı, kabul edilemez bir durum olup, bu durum ancak ucube ve dünyada örneği olmayan bir “Cumhurbaşkanlığı sistemi”ni ortaya çıkaracaktır.

11.) 2007 Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesinde yaşanan “Cumhurbaşkanlığı seçimi krizi” ne karşı, bir tepki ile yapılan değişiklik, mantıklı ve objektif temelden yoksundur ve bu değişiklik yeni anayasal kriz ve tepkilerin habercisidir.

Bu değerlendirmeler ışığında denilebilir ki;

a.) Ya, 21.10.2007 tarih ve 5678 sayılı Anayasa değişikliğini içeren ve Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesini öngören düzenlemenin öncesine dönülmeli ve Cumhurbaşkanının parlamento tarafından seçilmesi yolu tercih edilmeli.

b.) Ya da, Anayasanın 104. maddesinde sayılan Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerinde, parlamenter sistemin özüne uygun sınırlandırmalara gidilmelidir. Cumhurbaşkanı sorumsuz olduğu için aynı zamanda yetkisiz olmalı, sadece ülkenin birliğini temsil gibi sembolik bir görev üstlenmelidir.

Tasarı kanun yapma felsefesi ve tekniği açısından bazı garabetler içermektedir.

Bunlardan birincisi, milletin 2007’de anayasa değişikliğine halkoylaması ile karar verdiği bir hususun, halkın temsilcileri, vekilleri tarafından bir yasa değişikliği ile değiştirilmesi gayretleridir. Hâlbuki demokrasilerde “yöntem sorunu” bazen içerik kadar hatta ondan daha da önemli olabilmektedir. Hukukun ana prensiplerinden birisi “işlemlerin paralelliği” ilkesidir. Yani bir işlem hangi yöntemlerle yapılmışsa, geriye doğru aynı ya da benzer yöntemlerle işlemden kaldırılabilir, geri alınabilir. Dolayısıyla mevcut Cumhurbaşkanının görev süresi hususunun bir anayasa değişikliği ya da ilavesi ile mümkün olabileceği ortadadır. Bu temel ilkeye rağmen Anayasada belirtilen Cumhurbaşkanının görev süresinin Anayasa değişikliği ile değil de bir yasa ile yapılması girişimi hukuk sistemimizin temel kabulleriyle beraber sonuna kadar zorlanmasıdır. Daha da vahimi, halkın bizzat kendisi tarafından referandumda kabul edilmiş bir metnin, vekilleri vasıtasıyla değiştirilmesinin halkın doğrudan zuhur etmiş iradesine karşı nezaketsiz bir durum ortaya çıkmaktadır.

İkinci garabet ise, tasarının ilgili muhalefetin getirdiği tüm eleştirilere, iktidar partisi tarafından 2007’de siyasal hayatımızda cereyan eden ve cumhurbaşkanının seçilememesine yol açan “367” meselesinin sürekli hatırlatılması ile cevap verilmesidir. Bu tasarının tepkisel bir tasarı olduğu, AKP’nin bu tavrı ile de netleşmektedir. Halbuki hukuk alanında yapılan düzenlemelerde tepkisel hareketlere işlerlik kazandırmak uygun değildir. Etki tepkiye, tepki de yeni tepkilere yol açacaktır. Siyasetin temel fonksiyonu, ORTAK AKLI harekete geçirmek olmalıdır.

Üçüncü garabet ise, tasarının birçok lüzumsuz tekrar ve cümlelerden meydana gelmesidir. Bu tekrarlar söz kalabalığı ile muradedilen maksadın gizlenme gayretinin doğal bir sonucu olsa gerektir.

AKP’nin getirdiği tasarı parlamenter sistemin sorunsuz bir biçimde yürütülmesinin önüne ciddi engeller çıkarmaktadır. Ufukta, devletin en tepesindeki kurumların ve makamların çatışması ve kutuplaşması gözükmektedir. AKP, ortaya çıkabilecek tehditleri, kaos görmezlikten gelerek, adeta ülkemizin tek sorunu, mevcut Cumhurbaşkanının görev süresinin ne olduğu hususuymuş gibi, basitleştirmekte ve savsaklamaktadır.

MHP, bu mesele kamuoyunun önüne geldiği ilk günden beri mevcut Cumhurbaşkanının görev süresinin 5 yıl olduğunu ve kendisi istediği takdirde de ikinci kez aday olabileceğini söyleyegelmektedir. Mevcut anayasanın ilgili hükümlerine baktığımız zaman bu konuda bir belirsizlik yoktur. Bu değişikliğe halk oylaması ile milletin kendisi karar vermiştir. O dönem de bir intikal maddesi (geçici madde) ile de, mevcut cumhurbaşkanı ile alakalı bir düzenleme halkın önüne getirilmemiştir. Millet, mevcut cumhurbaşkanında aynı süreye tabi olduğunu düşünerek oy vermiştir. Demokrasiler müesses nizam içinde hayatını idame ettirir. Anayasada geçici bir düzenleme yapılmadan, Anayasal bir hüküm bir yasa değişikliği ile “mevcut cumhurbaşkanı” için yok sayılmaz, ortadan kaldırılamaz. Bu, milli iradeye bir emri vaki yapmaktır, dayatmaktır, halkı kandırmaktır.

Tasarının 5. Maddesi, Cumhurbaşkanlığı seçiminin “geri bırakılması“ ile ilgilidir. Savaş sebebi ile seçimlerin bir yıl ertelenebileceği, geri bırakma nedeninin ortadan kalkmaması halinde erteleme kararının tekrarlanabileceği hususu getirilmektedir. Anayasamızın 78. Maddesinde düzenlenen TBMM seçimlerinin geri bırakılması müessesisi kıyas yoluyla Cumhurbaşkanlığı meselesine taşınmaktadır. Anayasamızda olmayan bir düzenleme getirilmektedir. Anayasaya aykırılık yanında parlamenter sistemin suistimaline yol açabilecek bir husustur. Seçim yapılınca kadar kimin cumhurbaşkanlığına vekalet edeceği hukuk sistemimizde açıktır.

Tasarının 11. maddesi cumhurbaşkanlığına aday olan kişilerin görevden ayrılmasına ilişkin hükümleri ihtiva etmektedir. Bu madde yürütme ve yargı organlarında çalışan bazı kişiler ile siyasi kuruluşlarda, bankalarda ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan diğer kişilerin adaylığı kesinleştiği tarihten itibaren görevinden ayrılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu düzenlemenin gerekçesi ise sahip oldukları imkân ve kabiliyetleri seçim kampanyalarında diğer adaylara karşı kullanarak bir haksız üstünlük tesis etmemesidir. Bu düşünce doğrudur. Kurumların aşırı politize olmaması için de bir tedbir olarak düşünülmüştür. Ancak bu gerekçenin haklılığı aday oldukları takdirde mevcut cumhurbaşkanı, başbakan ve bakanlar için çok daha fazla geçerlidir. Devletin en üst makamlarında olmaları hasebiyle devletin, hükümetin her türlü idari, mali, ekonomik imkânlarından istifade edebilme, atama, yer değiştirme, devletin kolluk güçlerini kullanma gibi yetki ve ayrıcalıklara sahiptirler. TRT başta olmak üzere özel yayın kuruluşları nezdinde de denetim ve kontrol yetkileri kullanabilmektedirler. İşte bu düşünce iledir ki, Anayasamızın 114. Maddesinde düzenlendiği biçimde, seçimler öncesinde, seçimdeki eşitlik ve adaleti temin üzere Ulaştırma, İçişleri ve Adalet Bakanları istifa ederler.

Bazı atamaları bizzat kendilerinin yaptığı yahut hükümetin kontrol ettiği mekanizmaların egemen olduğu süreçte, idari ve adli bürokrasinin cumhurbaşkanı, başbakan ve bakan adaylardan etkilenmemesi düşünülemez.

Üstelik bu makamların hangi işinin siyasi, hangisinin rutin devlet işi olduğunun belirlenmesi de her zaman mümkün değildir.

Bu eleştirilere karşı “O zaman milletvekili neden istifa etmiyor?” şeklinde savunma getirilemez. Çünkü milletvekili yasama organının 550 üyesinden biridir ve Cumhurbaşkanı, başbakan ve bakanlar gibi icra makamı değildir.

Bu düşüncelerle, cumhurbaşkanı, başbakan ve bakanların aday olmaları durumunda, yetki ve sorumluluklarını vekillerine devretmeleri seçimlerin eşit ve adil cereyan etmesinin bir gereğidir. Aksi takdirde Anayasamızın 10. Maddesinde belirtilen EŞİTLİK İLKESİ de ihlal edilmiş olacaktır.

13. madde cumhurbaşkanı adaylarının propaganda yapmasına ilişkin hükümleri ihtiva etmektedir. Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi yönteminin en zor konularından birisi adayların nasıl propaganda yapacağı hususudur. Cumhurbaşkanı adayları, seçimlerde ne vaat edecekler? Bu vaatler hükümetin oluru ve katkısı olmaksızın nasıl gerçekleştirilecektir? Cumhurbaşkanı adayları propagandasını yaparken herkesin cumhurbaşkanı olduğunu, devletin ve milletin birliğini temsil ettiğini göz ardı ederek hangi sosyal kesimleri öncelikli kabul edecek, diğerlerine rağmen vaatlerde bulunabilecekler? Bu soruların net cevapları yoktur. Bu alanda da ciddi bir kaos ve karmaşa ülkemizi beklemektedir.

Propagandaya ilişkin çerçeve çizilirken 298 sayılı kanun hükümlerine atıfta bulunmaktadır. Bu kanun seçimlere on gün kala hükümete bazı seçim sınırlamalarını getirmektedir ve bu sınırlamaların yetersiz kaldığı her seçimde söylenegelmektedir. Bu sürenin en azından Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinin başlangıç tarihine yani 60 gün öncesine çekilmesinde fayda vardır.

14. madde Siyasal sistemimize yeni bir uygulama getirmektedir. Bu teklif, yeni olduğu kadar sistemin yozlaşması riskini de içinde barındıran bir öneridir.

Bu tasarı ile Cumhurbaşkanı adayları kampanyalarına gerçek kişilerden bağış ve yardım kabul edebileceklerdir. Bu konuda dünyada üç çeşit model vardır:

- 1- Hazine yardımları ile finanse edilmesi,
- 2- Yardım ve bağışlar,
- 3- Karma yöntem.

Gerçek kişilerden yardım ve bağış alınması “Amerikanvari” bir yöntemdir. Değer yargıları ve kültür farkı olan iki toplumun aynı yöntemden aynı neticeyi beklemesi çok isabetli değildir. Bu uygulama Cumhurbaşkanına destek olanlar, olmayanlar dolayısıyla Cumhurbaşkanlığına yakın işadamları, holdingler ve diğerleri gibi taraflar ortaya çıkaracak, bu bölünme iş dünyasını da ciddi şekilde rahatsız edecek ve aynı zamanda herkesin Cumhurbaşkanı olması gereken Cumhurbaşkanı, “zenginlerin” ya da “o kurumun, bu kuruluşun” Cumhurbaşkanı olarak anılacaktır. Toplumda yeni kutuplaşmalara, hesaplaşmalara, tasfiye ve haksız terfi ve taltiflere sebebiyet verecektir. Önümüzdeki yıllarda Milletvekili ve yerel seçimlerde de talep edilir hale gelecektir. “Efendim yardım ve bağışı holdingler, şirketler ve benzeri tüzel kişilere yasakladık.” demenin de bir anlamı olmayacaktır. Holding ve şirketlerin, etrafındaki yakınları ve çalışanlarının üzerinden bu yardımları yapmasının önünde bir engel konamayacaktır.

Bu riskler dolayısıyla MHP, Cumhurbaşkanı adaylarına “kademeli olarak hazine yardımı” yapılmasını şahıslar ve dolaylı olsa da tüzel kişilerden yardım alınmamasını önermektedir. Bu sistem, saydığımız riskleri en aza indirecek bir öneridir. Üstelik beş yılda bir, 3-5 aday arasında kademeli bir yöntemle yapılacak hazine yardımı, ülkemizin ulaştığı mali ve ekonomik boyutu zorlamayacak bir durumdur. Yardımların mutlaka banka üzerinden yapılması, adayların mal bildirimini seçimden önce vermesi, harcamaların farklı denetim kurumlarından alınan üyelerle oluşturulan karma bir komisyon marifetiyle yapılması ve uygunsuz ödemelerin hazineye geri ödenmesi ilkeleri de diğer önemli önerilerimizdir.

MHP adayın Cumhurbaşkanı seçildiğine dair mazbatasını Anayasanın 79. maddesinde belirtilen “seçimlerin başlamasından, bitimine kadar sorumluluk Yüksek Seçim Kurulundur” hükmü gereği olarak, Yüksek Seçim Kurulundan almasını, kurumlar ve kurallar rejimi olan demokrasinin bir gereği olarak kabul etmektedir.

Tasarıya ilave edilmek üzere, “Geçici 1. madde” önerisi alt komisyonda AKP’li milletvekillerinin imzası ile verilmiştir. Bu öneride “...2007 Anayasa değişikliğinden önce seçilen Onbirinci Cumhurbaşkanı hakkında bu tasarının 3. Maddesinin ilk fıkrasının uygulanmayacağı” ifade edilmekte idi.

Alt komisyonda verilen önerge, MHP’nin, tasarının mevcut cumhurbaşkanının şahsını hedef aldığı, şahsa özel bir düzenleme yapıldığı ve bunun da şahsın hukuk alanını daraltan bir sonuç doğuracağı eleştirileri sonucunda esas komisyonda yenilenmiş, Onbirinci Cumhurbaşkanıya yönelik sınırlandırmalar hayatta olan diğer Cumhurbaşkanlarına da teşmil edilmiş ve; “... önce seçilen Cumhurbaşkanları iki defa seçilmeleri kuralı dahil, Anayasa’nın değişiklik öncesi hükümlerine tabidir” denilmiştir.

Bu değişiklik ile özellikle Onbirinci Cumhurbaşkanının yeniden aday yapılmaması ve birilerinin siyaseten önünün temizlenmesi muradedilmiş, eleştirilerinizin böylece haklılığı teyid edilmiş önerenin parlamenter sistemdeki bir belirsizliği gidermekten ziyade siyasi niyetleri olan bir proje olduğu ortaya çıkmıştır.

Mevcut Anayasada olmayan ve şahsın seçilme hakkını ortadan kaldıran ve Anayasadaki eşitlik ilkesini çiğneyen bir düzenleme yapılarak, Türkiyede yaşayan 4 vatandaşımıza seçilme yasağı getirilmiştir. Telgrafçı Hamdi Bey’e, maaş bağlanmasına cevaz veren özel kanun benzeri bir kanun tasarısı Meclis Genel Kuruluna indirilmiştir. Bu düzenleme “Kanunların genelliği ve objektifliği” ilkelerine de aykırıdır.

Bu gerekçelerle Anayasa Komisyonununun MHP’li üyeleri olarak, Kanun Tasarısının tümüne muhalif olduğumuzu belirtiriz.

Nevzat Korkmaz

Isparta

Faruk Bal

Konya

I

**CUMHURBAŞKANI SEÇİMİ
KANUNU TASARISI**

**BİRİNCİ BÖLÜM
Genel Hükümler**

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı; Cumhurbaşkanı seçimine, Cumhurbaşkanı adaylarında aranacak niteliklere, seçim öncesi, seçim günü ve seçim sonrası yapılması gereken işlemlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Seçimde uygulanacak genel ilkeler

MADDE 2- (1) Cumhurbaşkanı halk tarafından seçilir,

(2) Seçim genel, eşit ve gizli oyla, bütün yurttta aynı günde, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır.

(3) Seçmen, oyunu tam bir serbestlikle kendisi kullanır.

(4) Oyların sayımı, dökümü ve tutanaklara bağlanması açık olarak yapılır.

(5) Bu Kanunda özel hüküm bulunmayan hallerde 26/4/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun, 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu, 10/6/1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu, 18/1/1984 tarihli ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun ile bunların ek ve değişikliklerinin bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

(6) Yüksek Seçim Kurulu, Cumhurbaşkanı seçimlerinin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapmak ve yaptırmak amacıyla, gerekli ilke kararları almaya, beşinci fıkrada sayılan kanunlar ile bu Kanunda seçimle ilgili olarak yer alan bütün süreleri gerektiğinde kısaltarak tespit ve ilana yetkilidir.

**CUMHURBAŞKANI SEÇİMİ
KANUNU TASARISI**

**BİRİNCİ BÖLÜM
Genel Hükümler**

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı; Cumhurbaşkanı seçimine, Cumhurbaşkanı adaylarında aranacak niteliklere, seçim öncesi, seçim günü ve seçim sonrası yapılması gereken işlemlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Seçimde uygulanacak genel ilkeler

MADDE 2- (1) Cumhurbaşkanı halk tarafından seçilir.

(2) Seçim genel, eşit ve gizli oyla, bütün yurttta aynı günde, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır. Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının oy kullanmaları, 26/4/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde sağlanır.

(3) Seçmen, oyunu tam bir serbestlikle kendisi kullanır.

(4) Oyların sayımı, dökümü ve tutanaklara bağlanması açık olarak yapılır.

(5) Bu Kanunda özel hüküm bulunmayan hallerde 298 sayılı Kanun, 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu, 10/6/1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu, 18/1/1984 tarihli ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun, 23/5/1987 tarihli ve 3376 sayılı Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun ile bunların ek ve değişikliklerinin bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

(6) Yüksek Seçim Kurulu, Cumhurbaşkanı seçimlerinin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapmak ve yaptırmak amacıyla, gerekli ilke kararları almaya, beşinci fıkrada sayılan kanunlar ile bu Kanunda seçimle ilgili olarak yer alan bütün süreleri gerektiğinde kısaltarak tespit ve ilâna yetkilidir.

**Seçim dönemi, seçim döneminin başlangıcı
ve seçimlerin tamamlanması**

MADDE 3- (1) Cumhurbaşkanı seçimleri beş yılda bir yapılır. Bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.

(2) Cumhurbaşkanı seçimi, Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından önceki altmış gün içinde; makamın herhangi bir şekilde boşalması halinde ise boşalmayı takip eden altmış gün içinde tamamlanır. Cumhurbaşkanı seçim dönemi, Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından önceki altmışıncı gün, makamın herhangi bir şekilde boşalması halinde ise boşalmayı takip eden gün başlar.

(3) İkinci fıkrada öngörülen süreler içinde seçimin tamamlanması amacıyla, Yüksek Seçim Kurulu tarafından, seçim takvimi resen belirlenir ve ilan edilir.

Seçim sistemi ve uygulanması

MADDE 4- (1) Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilmiş olur. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış bulunan iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilmiş olur.

(2) İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin ölümü veya seçilme yeterliğini kaybetmesi halinde, ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır. Bunların dışındaki sebeplerle boşalma olması halinde ikame yoluna gidilemez.

(3) Oylamalara tek adayla gidilmesi halinde, oylama referandum şeklinde yapılır. Aday geçerli oyların çoğunluğunu alması halinde Cumhurbaşkanı seçilmiş olur.

(4) Cumhurbaşkanı göreve başlayınca kadar görev süresi dolan Cumhurbaşkanının görevi devam eder. Cumhurbaşkanlığı makamının

**Seçim dönemi, seçim döneminin
başlangıcı ve seçimlerin tamamlanması**

MADDE 3- (1) Cumhurbaşkanı seçimleri beş yılda bir yapılır. Bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.

(2) Cumhurbaşkanı seçimi, Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından önceki altmış gün içinde; makamın herhangi bir şekilde boşalması halinde ise boşalmayı takip eden altmış gün içinde tamamlanır. Cumhurbaşkanı seçim dönemi, Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından önceki altmışıncı gün, makamın herhangi bir şekilde boşalması halinde ise boşalmayı takip eden gün başlar.

(3) İkinci fıkrada öngörülen süreler içinde seçimin tamamlanması amacıyla, Yüksek Seçim Kurulu tarafından, seçim takvimi resen belirlenir ve ilan edilir.

Seçim sistemi ve uygulanması

MADDE 4- (1) Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilmiş olur. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış bulunan iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilmiş olur.

(2) İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin ölümü veya seçilme yeterliğini kaybetmesi halinde, ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır. Bunların dışındaki sebeplerle boşalma olması halinde ikame yoluna gidilemez.

(3) Oylamalara tek adayla gidilmesi halinde, oylama referandum şeklinde yapılır. Aday geçerli oyların çoğunluğunu alması halinde Cumhurbaşkanı seçilmiş olur. Oylamada, adayın geçerli oyların çoğunluğunu alamaması hâlinde seçim yenilenir.

ölüm, çekilme veya başka bir sebeple boşalması halinde, yenisi seçilinceye kadar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Cumhurbaşkanlığına vekillik eder.

(5) Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.

Seçimin geri bırakılması

MADDE 5- (1) Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından savaş sebebiyle yeni seçimlerin yapılmasına imkan görülmediğine dair karar verilmesi halinde, Cumhurbaşkanı seçimi bir yıl geriye bırakılır.

(2) Geri bırakma sebebi ortadan kalkmamışsa, erteleme kararındaki usule göre bu işlem tekrarlanabilir.

Seçilme yeterliği

MADDE 6- (1) Kırk yaşını doldurmuş, yüksek öğrenim yapmış ve milletvekili seçilme yeterliğine sahip her Türk vatandaşı Cumhurbaşkanı seçilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Seçim Öncesi İşleri

Aday gösterilme

MADDE 7- (1) Cumhurbaşkanlığına Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri içinden veya Meclis dışından aday gösterilebilmesi en az yirmi milletvekilinin yazılı teklifiyle mümkündür. Her bir milletvekili ancak bir aday için teklifte bulunabilir.

(2) En son yapılan milletvekili genel seçimlerinde, geçerli oylar toplamı birlikte hesaplandığında, yüzde onu geçen siyasi partiler ortak aday gösterebilir.

(4) Yeni seçilen Cumhurbaşkanı göreve başlayınca kadar görev süresi dolan Cumhurbaşkanının görevi devam eder. Cumhurbaşkanlığı makamının ölüm, çekilme veya başka bir sebeple boşalması halinde, yenisi seçilinceye kadar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Cumhurbaşkanlığına vekillik eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır.

(5) Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.

Seçimin geri bırakılması

MADDE 5- (1) Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından savaş sebebiyle yeni seçimlerin yapılmasına imkân görülmediğine dair karar verilmesi halinde, Cumhurbaşkanı seçimi bir yıl geriye bırakılır.

(2) Geri bırakma sebebi ortadan kalkmamışsa, erteleme kararındaki usule göre bu işlem tekrarlanabilir.

Seçilme yeterliği

MADDE 6- (1) Kırk yaşını doldurmuş ve yüksek öğrenim yapmış Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri veya bu niteliklere ve milletvekili seçilme yeterliğine sahip her Türk vatandaşı Cumhurbaşkanı seçilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Seçim Öncesi İşleri

Aday gösterilme

MADDE 7- (1) Cumhurbaşkanlığına Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri içinden veya Meclis dışından aday gösterilebilmesi en az yirmi milletvekilinin yazılı teklifiyle mümkündür. Her bir milletvekili ancak bir aday için teklifte bulunabilir.

(2) En son yapılan milletvekili genel seçimlerinde, aldıkları geçerli oylar toplamı birlikte hesaplandığında, yüzde onu geçen siyasi partiler ortak aday gösterebilir. Her bir siyasi parti ancak bir aday için teklifte bulunabilir.

(3) Aday gösterilmek kişinin yazılı muvafakatine bağlıdır.

(4) Yüksek Seçim Kurulu tarafından ilan edilen süre içinde, adayların isimleri, muvafakat belgeleri ve gerekli diğer belgelerle birlikte Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına veya Yüksek Seçim Kuruluna başvurularak aday gösterilmiş olur. Başvurunun Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına yapılması halinde, tüm bilgi ve belgeler, başvuru süresinin bitiminden itibaren yirmidört saat içinde Yüksek Seçim Kuruluna iletilir.

(5) Aday gösterme süresinin sona erdiği tarihten itibaren hiçbir şekilde yeni aday gösterilemez.

Adaylarla ilgili bilgi ve belgelerde eksiklik

MADDE 8- (1) Adaylarla ilgili bilgi ve belgelerde eksiklik tespit edilmesi halinde, Yüksek Seçim Kurulunca, eksikliklerin giderilmesi için üç günlük süre verilir.

(2) Eksikliklerin, verilen süre içinde aday tarafından giderilmemesi halinde, aday kendiliğinden adaylıktan çekilmiş sayılır.

Adaylığın incelenmesi ve geçici aday listesi

MADDE 9- (1) Yüksek Seçim Kurulu, adaylar hakkında yaptığı inceleme sonucunda seçilme yeterliğini ve aday gösterilme şartlarını taşıyanları gösteren geçici aday listesini belirler. Geçici aday listesi ve itiraz süresi Resmi Gazetede yayımlanır.

İtiraz ve kesin aday listesi

MADDE 10- (1) Resmi Gazetede yapılan ilandan itibaren iki gün içinde, geçici aday listesine veya bu listeye alınmamaya ilişkin karara karşı Yüksek Seçim Kuruluna itiraz edilebilir.

(2) Yüksek Seçim Kurulu itirazları üç gün içinde kesin karara bağlar ve kesin aday listesini Resmi Gazetede yayımlar.

(3) Aday gösterilmek kişinin yazılı muvafakatine bağlıdır.

(4) Yüksek Seçim Kurulu tarafından ilân edilen süre içinde, adayların isimleri, muvafakat belgeleri ve gerekli diğer belgelerle birlikte Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına veya Yüksek Seçim Kuruluna başvurularak aday gösterilmiş olur. Başvurunun Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına yapılması halinde, tüm bilgi ve belgeler, başvuru süresinin bitiminden itibaren yirmidört saat içinde Yüksek Seçim Kuruluna iletilir.

(5) Aday gösterme süresinin sona erdiği tarihten itibaren hiçbir şekilde yeni aday gösterilemez.

Adaylarla ilgili bilgi ve belgelerde eksiklik

MADDE 8- (1) Adaylarla ilgili bilgi ve belgelerde eksiklik tespit edilmesi hâlinde, Yüksek Seçim Kurulunca, eksikliklerin giderilmesi için beş günlük süre verilir.

(2) Eksikliklerin, verilen süre içinde aday tarafından giderilmemesi hâlinde, aday kendiliğinden adaylıktan çekilmiş sayılır.

Adaylığın incelenmesi ve geçici aday listesi

MADDE 9- (1) Yüksek Seçim Kurulu, adaylar hakkında yaptığı inceleme sonucunda seçilme yeterliğini ve aday gösterilme şartlarını taşıyanları gösteren geçici aday listesini belirler. Geçici aday listesi ve itiraz süresi Resmi Gazetede yayımlanır.

İtiraz ve kesin aday listesi

MADDE 10- (1) Resmi Gazetede yapılan ilandan itibaren iki gün içinde, geçici aday listesine veya bu listeye alınmamaya ilişkin karara karşı Yüksek Seçim Kuruluna itiraz edilebilir.

(2) Yüksek Seçim Kurulu itirazları üç gün içinde kesin karara bağlar ve kesin aday listesini Resmi Gazetede yayımlar.

Devlet memurları ve diğer kamu görevlilerinin adaylığı

MADDE 11- (1) Cumhurbaşkanı adayı gösterilen Devlet memurları ve diğer kamu görevlileri, aday listesinin kesinleştiği tarih itibarıyla görevlerinden ayrılmış sayılır. Bu durum Yüksek Seçim Kurulunca aday gösterilenin bağlı bulunduğu bakanlığa veya kuruma derhal bildirilir.

(2) Yüksek mahkeme üyeleri, hakimler, savcılar ve bu meslekten sayılanlar ile subay ve astsubaylar hariç olmak üzere, Cumhurbaşkanı adayı gösterilen Devlet memurları ve diğer kamu görevlileri, adaylığı veya seçimi kaybetmeleri halinde, Yüksek Seçim Kurulunca Cumhurbaşkanının seçildiğinin ilan edilmesini takip eden bir ay içinde müracaat etmeleri kaydıyla eski görevlerine veya kazanılmış hak aylık derecelerindeki başka bir göreve dönebilirler.

Adaylıkta eksilme

MADDE 12- (1) Birinci oylamada, kesin aday listesinin Resmi Gazetede yayımından itibaren, oy verme günü saat 17.00'ye kadar listede meydana gelecek eksilmeler, değişikliği gerektirmez.

Adayların görevden ayrılması ve göreve dönmesi

MADDE 11- (1) Cumhurbaşkanı adayı gösterilen hakimler ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları, yüksek öğretim kurumlarındaki öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulu, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu üyeleri, kamu kurumu ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri, belediye başkanları ve subaylar ile astsubaylar, siyasi partilerin il ve ilçe yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile belediye meclisi üyeleri, il genel meclisi üyeleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sendikalar, kamu bankaları ile üst birliklerin ve bunların üst kuruluşlarının ve katıldıkları teşebbüs veya ortaklıkların yönetim ve denetim kurullarında görev alanlar, aday listesinin kesinleştiği tarih itibarıyla görevlerinden ayrılmış sayılır. Bu durum Yüksek Seçim Kurulunca aday gösterilenin bağlı bulunduğu bakanlığa veya kuruma derhal bildirilir.

(2) Yüksek mahkeme üyeleri, hâkimler, savcılar ve bu meslekten sayılanlar ile subay ve astsubaylar hariç olmak üzere, Cumhurbaşkanı adayı gösterilen Devlet memurları ve diğer kamu görevlileri, adaylığı veya seçimi kaybetmeleri halinde, Yüksek Seçim Kurulunca Cumhurbaşkanının seçildiğinin ilân edilmesini takip eden bir ay içinde müracaat etmeleri kaydıyla eski görevlerine veya kazanılmış hak aylık derecelerindeki başka bir göreve dönebilirler.

Adaylıkta eksilme

MADDE 12- (1) Birinci oylamada, kesin aday listesinin Resmi Gazetede yayımından itibaren, oy verme günü saat 17.00'ye kadar listede meydana gelecek eksilmeler, değişikliği gerektirmez.

Propaganda

MADDE 13- (1) Propaganda dönemi, aday listesinin kesinleştiği gün başlar ve oylamaların yapılacağı günden önceki gün saat 18.00'de sona erer.

(2) Propaganda döneminde, Türkiye Radyo ve Televizyonlarında yapılacak propaganda yayınlarının tam bir tarafsızlık ve eşitlik içinde yapılması, Yüksek Seçim Kurulu ile Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu tarafından sağlanır.

(3) Adayların, özel radyo ve televizyonlardaki propaganda konuşmalarında, süre ile ilgili sınırlamalar dışında, 298 sayılı Kanunun ilgili hükümleri uygulanır.

(4) Propaganda ile ilgili diğer hususlarda 298 sayılı Kanun hükümleri uygulanır.

Adaylara yardım

MADDE 14- (1) Adaylar, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan, tüzel kişilerden ve Türk uyruğunda olmayan gerçek kişilerden maddi yardım alamazlar.

(2) Seçimlerde şeffaflığın sağlanabilmesi amacıyla, adaylığın kesinleşmesinden seçim sonuçlarının kesinleşmesine kadar geçen dönemde elde edilen her türlü gelir ve harcamalar kaydedilir. Yardımlar makbuz karşılığında yapılır. Nakdi yardımlar, adayların "Seçim Hesabı" olarak kendileri adına açtıracakları bir banka hesabına yatırılır.

(3) Adaylar tarafından kullanılacak makbuzların biçimi, bastırılması ve yardımların kayda geçirilmesine ilişkin usul ve esaslar Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.

(4) Seçim hesapları ve harcamalara ilişkin bilgi ve belgeler, seçim sonuçlarının kesinleşmesini izleyen on gün içinde Yüksek Seçim Kuruluna sunulur. Yüksek Seçim Kurulu, bir ay içinde, seçim hesapları ile tüm bilgi ve belgeleri

Propaganda

MADDE 13- (1) Propaganda dönemi, aday listesinin kesinleştiği gün başlar ve oylamaların yapılacağı günden önceki gün saat 18.00'de sona erer.

(2) Propaganda döneminde, Türkiye Radyo ve Televizyonlarında yapılacak propaganda yayınlarının tam bir tarafsızlık ve eşitlik içinde yapılması, Yüksek Seçim Kurulu ile Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu tarafından sağlanır.

(3) Adayların, özel radyo ve televizyonlardaki propaganda konuşmalarında, süre ile ilgili sınırlamalar dışında, 298 sayılı Kanunun ilgili hükümleri uygulanır.

(4) Propaganda döneminde Başbakan, bakanlar ve milletvekilleriyle ilgili yasaklara ilişkin hükümler dahil olmak üzere propagandaya dair diğer hususlarda 298 sayılı Kanun hükümleri kıyasen uygulanır.

Adaylara yardım

MADDE 14- (1) Adaylar, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan, tüzel kişilerden ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek kişilerden bağış ve yardım alamazlar.

(2) Adaylar, Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenecek adaylık başvurusu süresi içinde mal bildiriminde bulunmak zorundadır. Seçilen adayın mal bildirimini, seçim sonuçlarının kesinleşmesini müteakip Resmî Gazetede yayımlanır.

(3) Her bir kişinin adaylara yapabileceği nakdi yardım miktarı, her bir tur için en yüksek Devlet memuruna mali haklar kapsamında fiilen yapılmakta olan her türlü ödemelerin bir aylık brüt tutarını geçemez. Alınan bağış ve yardımlar veraset ve intikal vergisinden müstesnadır. Adaylar ödünç niteliğinde para kabul edemez.

(4) Seçimlerde şeffaflığın sağlanması amacıyla, Yüksek Seçim Kurulunca belirlenecek tutarın üzerindeki nakdi yardımlar adayların "Seçim Hesabı" olarak kendileri adına

gerçeğe uygunluk yönünden inceler. Harcanmayan kısım Hazineye intikal ettirilir. Kurul bu görevi yerine getirirken Sayıştaydan yardım alabilir.

(5) Yüksek Seçim Kurulu yaptığı inceleme sonuçlarını ilan eder.

açtıracakları bir banka hesabına yatırılır. Yüksek Seçim Kurulunca belirlenecek tutarın altında kalan nakdî yardımlar ise makbuz karşılığında alınır ve seçim hesabına yatırılır. Alınan bağış ve yardımlar sadece seçim harcamalarında kullanılır ve başka bir amaç için tahsis edilemez.

(5) Adaylığın kesinleşmesinden seçim sonuçlarının kesinleşmesine kadar geçen dönemde bağış ve yardımlar ile yapılan harcamalar Yüksek Seçim Kurulu tarafından tasdik edilen listelere kaydedilir.

(6) Seçim hesapları ile bağış, yardım ve harcamalara ilişkin bilgi ve belgeler, seçim sonuçlarının kesinleşmesini izleyen on gün içinde Yüksek Seçim Kuruluna sunulur. Yüksek Seçim Kurulu bir ay içinde, seçim hesaplarını inceler ve varsa usulsüzlükleri ve öngörülen limitlerin aşılmadığını tespit eder. Bu aşamada tespit edilen eksikliklerin giderilmesi amacıyla Yüksek Seçim Kurulu tarafından adaylara uygun bir süre verilir. Alınan bağış ve yardımlardan belirtilen limiti aşan miktar ile harcanmayan kısım Hazineye intikal ettirilir. Kurul bu görevi yerine getirirken Sayıştay'dan ve gerekli görülen diğer ilgili Kamu kurumlarından yardım alabilir.

(7) Yüksek Seçim Kurulunca yapılan inceleme sonuçları kesin olup, incelemenin tamamlanmasını müteakip bir ay içinde ilân edilir.

(8) Aday, Yüksek Seçim Kuruluna önceden bildirmek şartıyla, seçim hesapları ile gelir ve harcamalara ilişkin bilgi ve belgelerin kayda geçirilmesi ve ibrazına ilişkin hususlarda 1/6/1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununa göre yetki almış meslek mensuplarından veya avukatlardan birini ya da birkaçını yetkili kılabilir. Bu durumda, yetkilendirilen meslek mensubu, yukarıda belirtilen hususların yerine getirilmemesi veya eksik yerine getirilmesinde ilgili mevzuat hükümlerine göre sorumlu tutulur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Seçim Günü İşleri

Kullanılacak oy pusulasının şekli

MADDE 15- (1) Oylamalarda kullanılacak filigranlı birleşik oy pusulasında "Cumhurbaşkanı Adayları" ibaresi ile Yüksek Seçim Kurulu tarafından çekilen kuraya göre sırası belirlenen adayların adı ve soyadı yer alır.

(2) Oylamanın referandum şeklinde yapılması halinde beyaz üzerine "Evet", kahverengi üzerine "Hayır" ibareleri yazılı, iki ayrı renkten oluşan oy pusulası kullanılır.

(3) Kullanılacak oy pusulalarıyla ilgili diğer hususlar Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenir. Yüksek Seçim Kurulu, oy pusulalarını kendisi bastırabileceği gibi gerektiğinde uygun göreceği il seçim kurulları vasıtasıyla bastırmaya da yetkilidir. Gerekli ödenek Maliye Bakanlığınca karşılanır.

Oy kullanma şekli

MADDE 16- (1) Seçmen, sandık kurulunca kendisine verilen oy pusulası ve "Evet" veya "Tercih" yazılı mührü olarak oyunu kullanmak üzere kapalı oy verme yerine girer.

(2) Seçmen, mührü, oy pusulasında tercih ettiği adaya ait özel daire içine basmak, oy pusulasını zarfa koymak ve zarfı sandığa atmak suretiyle oyunu kullanır.

(3) Oyunu kullanan seçmen, mührü sandık kurulu başkanına geri verir.

(9) Aday tarafından verilecek mal bildiriminin usul ve esasları, adaylar tarafından kullanılacak listelerin şekil, içerik ve tasdiki, makbuzların şekil ve içeriği, bastırılması, bağış ve yardımların alınması, kayda geçirilmesi, harcanması, harcanmayan ya da bağış sınırını aşan kısmın Hazineye intikali ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esaslar Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Seçim Günü İşleri

Kullanılacak oy pusulasının şekli

MADDE 15- (1) Oylamalarda kullanılacak filigranlı birleşik oy pusulasında "Cumhurbaşkanı Adayları" ibaresi ile Yüksek Seçim Kurulu tarafından çekilen kuraya göre sırası belirlenen adayların adı ve soyadı yer alır.

(2) Oylamanın referandum şeklinde yapılması hâlinde beyaz üzerine "Evet", kahverengi üzerine "Hayır" ibareleri yazılı, iki ayrı renkten oluşan birleşik oy pusulası kullanılır.

(3) Kullanılacak birleşik oy pusulalarıyla ilgili diğer hususlar Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenir. Yüksek Seçim Kurulu, birleşik oy pusulalarını kendisi bastırabileceği gibi gerektiğinde uygun göreceği il seçim kurulları vasıtasıyla bastırmaya da yetkilidir. Gerekli ödenek Maliye Bakanlığınca karşılanır.

Oy kullanma şekli

MADDE 16- (1) Seçmen, sandık kurulunca kendisine verilen birleşik oy pusulası ve "Evet" veya "Tercih" yazılı mührü olarak oyunu kullanmak üzere kapalı oy verme yerine girer.

(2) Seçmen, mührü, birleşik oy pusulasında tercih ettiği adaya ait özel daire içine basmak, birleşik oy pusulasını zarfa koymak ve zarfı sandığa atmak suretiyle oyunu kullanır.

(3) Oyunu kullanan seçmen, mührü sandık kurulu başkanına geri verir.

Referandum yapılması halinde oy kullanma şekli

MADDE 17- (1) Seçmen, sandık kurulunca kendisine verilen, beyaz üzerine "Evet" kahverengi üzerine "Hayır" ibareleri bulunan iki ayrı renkten oluşan oy pusulası ve "Evet" veya "Tercih" yazılı mührü alarak oyunu kullanmak üzere kapalı oy verme yerine girer.

(2) Seçmen, mührü, oy pusulasında tercih ettiği kısmın üzerine basmak, oy pusulasını zarfa koymak ve zarfı sandığa atmak suretiyle oyunu kullanır.

(3) Oyunu kullanan seçmen, mührü sandık kurulu başkanına geri verir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**Seçimden Sonra Yapılacak İşler ve
Son Hükümler****Seçim tutanakları ve sonuçların birleştirilmesi**

MADDE 18- (1) Sandık, ilçe ve il seçim kurullarınca düzenlenmesi gereken tutanakların içeriği ile seçim sonuçlarının birleştirilmesine ilişkin usul ve esaslar Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenir.

(2) Yüksek Seçim Kurulu, il seçim kurullarından gelen sonuçları birleştirerek ilân eder.

Seçimin veya birleştirme tutanağının iptali

MADDE 19- (1) Bir veya birkaç seçim bölgesinde, yapılan seçimin veya düzenlenen birleştirme tutanağının, seçim işlemleri sebebiyle iptaline karar verilmesi halinde, iptal edilen kısmın ülke genelindeki seçim sonuçlarına etkisi olup olmadığı göz önüne alınarak Yüksek Seçim Kurulu tarafından söz konusu seçim bölgelerinde seçimlerin yenilenip yenilenmeyeceğine karar verilir.

Oylamanın referandum şeklinde yapılması halinde oy kullanma

MADDE 17- (1) Seçmen, sandık kurulunca kendisine verilen, beyaz üzerine "Evet" kahverengi üzerine "Hayır" ibareleri bulunan iki ayrı renkten oluşan birleşik oy pusulası ve "Evet" veya "Tercih" yazılı mührü alarak oyunu kullanmak üzere kapalı oy verme yerine girer.

(2) Seçmen, mührü, birleşik oy pusulasında tercih ettiği kısmın üzerine basmak, birleşik oy pusulasını zarfa koymak ve zarfı sandığa atmak suretiyle oyunu kullanır.

(3) Oyunu kullanan seçmen, mührü sandık kurulu başkanına geri verir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**Seçimden Sonra Yapılacak İşler ve
Son Hükümler****Seçim tutanakları ve sonuçların birleştirilmesi**

MADDE 18- (1) Sandık, ilçe ve il seçim kurullarınca düzenlenmesi gereken tutanakların içeriği ile seçim sonuçlarının birleştirilmesine ilişkin usul ve esaslar Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenir.

(2) Yüksek Seçim Kurulu, il seçim kurullarından gelen sonuçları birleştirerek ilân eder.

Seçimin veya birleştirme tutanağının iptali

MADDE 19- (1) Bir veya birkaç seçim çevresinde, yapılan seçimin veya düzenlenen birleştirme tutanağının, seçim işlemleri sebebiyle iptaline karar verilmesi hâlinde, iptal edilen kısmın ülke genelindeki seçim sonuçlarına etkisi olup olmadığı göz önüne alınarak Yüksek Seçim Kurulu tarafından söz konusu seçim çevrelerinde seçimlerin yenilenip yenilenmeyeceğine karar verilir.

Cumhurbaşkanı seçiminin sonuçlandırılması

MADDE 20- (1) Cumhurbaşkanı seçiminin kesin sonuçları, Yüksek Seçim Kurulu tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ile Cumhurbaşkanlığı makamına bildirilir, kamuoyuna ilan edilir ve Resmi Gazetede yayımlanır.

(2) Seçilen Cumhurbaşkanı adına, Yüksek Seçim Kurulu tarafından Cumhurbaşkanı seçildiğine dair bir tutanak düzenlenir.

Cumhurbaşkanına tutanağın verilmesi ve andiçme töreni

MADDE 21- (1) Seçilen Cumhurbaşkanı adına düzenlenen tutanak, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı tarafından verilir ve aynı oturumda andiçme töreni yapılır. Bu oturum, eski Cumhurbaşkanının görev süresinin dolduğu gün, makamın başka bir sebeple boşalması halinde ise seçim sonuçlarının kesinleşmesinden itibaren üç gün içinde gerçekleştirilir.

Değiştirilen mevzuat

MADDE 22- (1) 298 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "milletvekili" ibaresinden önce gelmek üzere "Cumhurbaşkanı," ibaresi eklenmiştir.

Cumhurbaşkanı seçiminin sonuçlandırılması

MADDE 20- (1) Cumhurbaşkanı seçiminin kesin sonuçları, Yüksek Seçim Kurulu tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ile Cumhurbaşkanlığı Makamına bildirilir, kamuoyuna ilan edilir ve Resmi Gazetede yayımlanır.

(2) Seçilen Cumhurbaşkanı adına, Yüksek Seçim Kurulu tarafından Cumhurbaşkanı seçildiğine dair bir tutanak düzenlenir.

Cumhurbaşkanına tutanağın verilmesi ve andiçme töreni

MADDE 21- (1) Seçilen Cumhurbaşkanı adına düzenlenen tutanak, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı tarafından verilir ve aynı oturumda andiçme töreni yapılır. Bu oturum, eski Cumhurbaşkanının görev süresinin dolduğu gün, makamın başka bir sebeple boşalması halinde ise seçim sonuçlarının kesinleşmesinden itibaren üç gün içinde gerçekleştirilir.

Değiştirilen mevzuat

MADDE 22- (1) 298 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "milletvekili" ibaresinden önce gelmek üzere "Cumhurbaşkanı," ibaresi eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi yedi yıldır.

(2) 31/5/2007 tarihli ve 5678 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce seçilen Cumhurbaşkanları, iki defa seçilememeleri kuralı dahil, Anayasanın değişiklik öncesi hükümlerine tabidir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

Yürürlük

MADDE 23- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 24- (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Yürürlük

MADDE 23- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 24- (1) Bu Kanun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ile Bakanlar Kurulu yürütür.

Recep Tayyip Erdoğan

Başbakan

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

C. Çiçek

Devlet Bakanı

M. Aydın

Devlet Bakanı

M. Z. Çağlayan

Devlet Bakanı

S. A. Kavaf

Millî Savunma Bakanı

M. V. Gönül

Maliye Bakanı

M. Şimşek

Sağlık Bakanı

R. Akdağ

Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı

Ö. Dinçer

Kültür ve Turizm Bakanı

E. Günay

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

B. Arınç

Devlet Bakanı

H. Yazıcı

Devlet Bakanı

F. Çelik

Devlet Bakanı V.

M. Şimşek

İçişleri Bakanı

B. Atalay

Millî Eğitim Bakanı

N. Çubukçu

Ulaştırma Bakanı

B. Yıldırım

Sanayi ve Ticaret Bakanı V.

F. N. Özak

Çevre ve Orman Bakanı

V. Eroğlu

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

A. Babacan

Devlet Bakanı

F. N. Özak

Devlet Bakanı

E. Bağış

Adalet Bakanı

S. Ergin

Dışişleri Bakanı V.

M. Aydın

Bayındırlık ve İskân Bakanı

M. Demir

Tarım ve Köyüşleri Bakanı

M. M. Eker

En. ve Tab. Kay. Bakanı

T. Yıldız

